

AKTUEEL EVANGELIE

een tijdschrift gewijd aan
het herstel van het zuivere
evangelie.

Sola Gratia
Solo Christo
Sola Fide

Door genade alleen
Door Christus alleen
Door geloof alleen

nummer 4, december 1974

SOLA SCRIPTURA - DE BIJBEL ALLEEN

- De plaats van de bijbel in het moderne christelijke denken (p. 4)
- De methodiek van de bijbeluitleg (p. 6)
- De brandende boodschap van het Nieuwe Testament (p. 10)
- Het gezag van de bijbel (p. 13)
- Een nieuwe reformatie? (p. 18)

AKTUEEL EVANGELIE

Aktueel Evangelie is de Nederlandse uitgave van Present Truth, een internationale, christelijke publicatie.

Redactie:

Joh. Diepraam
M. Dulfer
D. Zantinge

Adviserend redacteur:

Robert D. Brinsmead

Dit tijdschrift verschijnt ieder kwartaal

Redactie-adres: Aktueel Evangelie, Postbus 25, Borger
Telefoon: De redactieleden zijn onder de volgende telefoonnummers bereikbaar:
02521-12186
05993-4282
05998-2484

Overname van de inhoud van dit tijdschrift alleen na schriftelijke aanvraag bij de redactie.

UITGEVERS

Een groep christenen in ons land die, tezamen met de uitgevers van Present Truth, streeft naar een objectieve verkondiging van het zuivere Nieuw-Testamentische evangelie alsmede naar het herstel van de reformatorische beginselen geformuleerd in de 16de eeuw. Deze worden thans ernstig bedreigd door een aantal moderne, religieuze ontwikkelingen in het christendom. De uitgevers financieren dit project onder meer uit privé-middelen en bijdragen van sympathiserenden, maar zonder steun van of binding met enige kerkelijke organisatie.

ABONNEMENTEN

Verzoeken om gratis abonnementen, mits persoonlijk aangevraagd, zenden aan Postbus 25, Borger.

REDACTIONELE BIJDRAGEN:

De redactie is van mening dat waarheid boven ieder kerkelijk vooroordeel of elke religieuze voorkeur staat. Wij staan daarom open voor bijdragen van wie dan ook. Deze zullen uitsluitend op redactionele gronden en inhoudelijke waarde worden beoordeeld. Als u een bijdrage wenst terug te ontvangen, voorziet u deze dan s.v.p. van een gefrankeerde en gedresseerde envelop.

RECTIFICATIE

In onze repliek op de brief van A. v. d. K. in *Aktueel Evangelie*, nr. 3, p. 3, is een onjuiste opvatting geslopen. Daarin werd de toe-eigening van de rechtvaardiging identiek geacht aan de heiliging (zie laatste alinea van ons antwoord). Dit is natuurlijk volkomen onjuist. Wij betreuren deze uitspraak ten zeerste en hebben dit reeds per brief aan Ds. v. d. K. medegedeeld. Wij willen echter ook onze lezers gaarne attent maken op de onjuistheid van deze gedachte. (jd)

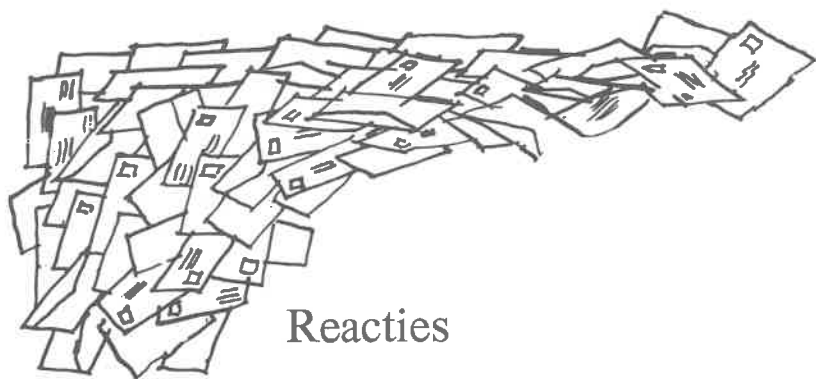
DOELSTELLING

Dit tijdschrift stelt zich ten doel het herstel van het Nieuw-Testamentische geloof op grond van de grondbeginselen die in de 16de eeuwse hervorming werden vastgelegd:

1. *Sola gratia* (door genade alleen). Gods verlossingswerk vindt plaats buiten ons om in de Persoon van Jezus Christus Die de enige grond is voor onze redding.
2. *Solo Christo* (door Christus alleen). Christus' leven en sterven voor ons, zondaars, is de enige grondslag voor onze juiste verhouding tot God en om door Hem te worden aanvaard.
3. *Sola fide* (door geloof alleen). Het geloof door de Heilige Geest, door het horen van dit objectieve en historische evangelie, is het enige instrument waardoor Christus' plaatsvervangende leven en sterven de mens tot gerechtigheid ten eeuwige leven wordt toegerekend. Hij die zo is gerechtvaardigd en daardoor wordt vervuld met de Heilige Geest, zal slechts zien op het kruis van Jezus en Zijn verlossingswerk tot de enige en centrale belijdenis van zijn geloof en getuigenis maken. Hij zal weliswaar nauwgezet en in grote ernst trachten God gehoorzaam te zijn en Hem te behagen in alle goede werken, maar nog meer zal hij blijvend berouw oefenen zonder te roemen in de vruchten die zijn met de Geest vervulde leven zullen voortbrengen.
4. *Sola Scriptura* (de Bijbel alleen). De Bijbel en de Bijbel alleen is de onvergankelijke, onfeilbare en objectieve toets van alle geloof en praktijk, van alle leer en verkondiging. Gods Woord alleen is voldoende, opdat wij worden 'versterkt in de tegenwoordige waarheid'.

'*Aktueel Evangelie*' is gewijd aan de taak deze grondbeginselen hoog te houden en te verdedigen. De uitgevers van dit blad zijn er zich evenwel van bewust dat deze beginselen ten diepste moeten ingrijpen in ons leven en in ons geloof. Wij zijn ervan overtuigd dat zij leiden tot een hernieuwd onderzoek van alle traditionele opvattingen en gedachten over de christelijke waarheden. Mogelijk dienen deze opnieuw aan de orde te worden gesteld, ook die welke in deze uitgave worden behandeld.

Onze uiteindelijke visie is een nieuwe Reformatie die zal herontdekken wat de hervormers ons nalieten en een herstel van het werk dat zij zo moedig en vol geloof begonnen.

Reacties

Ik was zo gelukkig door middel van een collega kennis te nemen van *Aktueel Evangelie*. Kan ik in aanmerking komen voor uw tijdschrift?

Ik kom uit een r.k.-milieu, heb ook voor priester gestudeerd. Theologie is mijn grote hobby en de inhoud van uw blad vind ik glashelder en to the point. Heeft u alle nummers nog ter beschikking? Als het even kan een kleine tegemoetkoming in de kosten.

J. le B. te S.

Nogmaals mijn dank voor A.E.; hierdoor mocht ik een duidelijker inzicht ontvangen in Gods Woord. Wilt u de tijdschriften ook zenden aan vrienden, die van oorsprong r.k. waren?

C. van R. te A.

Ik moet zeggen dat ik het laatste nummer van A.E. met toenemende interesse gelezen heb. Inderdaad aktueel! Problemen van antinomianisme zijn niet alleen van gisteren, ook van vandaag. Ik ben blij met de heldere uiteenzettingen over wet en evangelie. Wilt u mij plaatsen op uw verzendlijst? Gods zegen bij de voortzetting van uw werk.

Ds. H. B. te R.

Met dank in mijn hart constateer ik dat men, en dan in uw geval, nog op een duidelijke wijze de reformatorische inhoud van het evangelie wil doorgeven. Ik hoop dat dit mag bijdragen tot eenheid van hen die terug naar het Woord willen. Nu weet ik dat Gods Geest waait waarheen Hij wil. Ik denk dat het getuigenis van uw blad dat niet in de weg zal staan als u met deze opzet doorgaat. Heeft u nog extra nummers voor kennismaking?

Ev. Centr. E. P., pred.

Heden ontving ik no. 3 van uw tijdschrift. Ik waardeer de verschijning ten zeerste en ben van mening dat op verantwoorde wijze diverse kernpunten van het evangelie worden behandeld. Ben nr. 1 kwijtgeraakt. Kunt u een vervangend exemplaar sturen? Stuur f 12,50.

Ds. G. v. D., N.H. pred. te B.

Als evangelist van de Ned. Chr. Gem. Bond wil ik graag uw blad ontvangen, waarmee ik volledig kan instemmen. Het verblijdt dat u het volkomen volbrachte werk van de Heer Jezus Christus centraal stelt. Wij zullen u in onze gebeden gedenken.

Ev. H. J. G. te E.

Bij mijn ouders zag ik uw blad liggen. Terloops bladerde ik er in en werd allengs zeer geboeid. Wil mij gaarne abonneren. U vraagt er geen geld voor, ik stel mij voor u 15 gulden te sturen. Veel sukses met uw initiatief.

P. J. te U.

Redactioneel

Deze vierde editie van *Aktueel Evangelie* handelt over de betekenis van het reformatorische motto: 'sola scriptura' (de bijbel alleen). In een reeks artikelen wordt gewezen op de onontbeerlijkheid en het gezag van Gods Woord en worden enkele adviezen gegeven voor het lezen van de bijbel.

In het eerste artikel wordt de plaats en de waarde besproken die het huidige christendom geeft aan de bijbel.

Vervolgens treft u een artikel aan over hermeneutiek, waarin de grondregels voor de bijbeluitleg worden besproken.

Daarna volgt een inleiding over de kernboodschap van het Nieuwe Testament en een artikel over Luthers en Calvijns visie op het gezag van de Heilige Schrift.

Het slotartikel is getiteld 'Een nieuwe reformatie?' Het wijst op de diepgaande tegenstelling tussen de griekse klassieke wijsbegeerte en de hebreeuwse denkwereld. Het toont aan hoezeer de griekse filosofie de christelijke theologie tot op de dag van vandaag heeft beïnvloed.

De redactie is er zich van bewust dat vele lezers het niet volledig met de inhoud van sommige uitspraken eens zullen zijn. Dat verlangen wij ook niet. Wel hopen wij dat ieder onderdeel van bijbelonderzoek, iedere theologie, allerlei formuleringen, uitspraken en ideeën die tegenwoordig opgang maken, zullen worden getoetst aan het Woord en aan Hem over Wie dat Woord spreekt.

J. D.

Sola Scriptura

De plaats van de bijbel in het moderne christelijke denken

Hoewel de reformatorische leus 'sola scriptura' niet staat op de omslag van ons blad — daar staat de reformatorische drieslag — hebben wij haar wel in onze doelstelling opgenomen. Daar wij er een volledige editie aan wijden, kan men concluderen dat wij het met de plaats van en de aandacht voor de bijbel in de huidige christenheid niet erg eens zijn. Dat is inderdaad zo.

Op het eerste gezicht zou men zeggen dat het met de bijbel zo slecht niet is. Onlangs heeft het bureau voor markt-onderzoek Intomart in opdracht van de N.C.R.V. onderzocht hoeveel Nederlanders een bijbel hebben en hoe en hoeveel die wordt gelezen. We zullen daar niet al te diep op ingaan, hoewel het onderzoek wel een aantal interessante cijfers heeft opgeleverd. Statistische gegevens die nogal bemoedigend lijken: van de 9½ miljoen Nederlanders boven de 15 jaar heeft 57% (bijna vijf miljoen mensen) een bijbel of een deel daarvan. Dat betekent 6 op iedere 10. Bij de kerkmensen (d.w.z. het protestantse volksdeel) zit nog beter: 85% van de hervormden en 91% van de gereformeerden heeft een bijbel. Bij de rooms-katholieken ligt dat nog altijd lager: 42%.

Er zijn dus nogal wat bijbels in ons land. Het is bovendien nog altijd het meest verkochte boek ter wereld en is thans in ruim 1500 talen vertaald. Het Nederlands Bijbel Genootschap heeft daar een flink aandeel in met allerlei waardevolle activiteiten die wij gaarne ondersteunen en aanbevelen.

Een bijbel-in-huis betekent overigens nog niet bijbel-lezen! Het bovenvermelde onderzoek wijst er op dat meer dan de helft van de bijbelbezitters het boek nooit meer openslaat, laat staan met vrucht de inhoud opneemt of bestudeert. Het is duidelijk dat de christenen elkaar meer moeten aansporen de bijbel weer te gaan lezen!

Zijn de moderne christenen echter wel overtuigd van de noodzaak van het bijbel-lezen? Heeft de bijbel in onze tijd nog wel die waarde en dat gezag?

Wij leven thans in een periode van ongeëvenaarde versnelling van de oecumenische gedachte. Het schijnt dat alles hieraan ondergeschikt dient te worden gemaakt. Ons inziens komt dat door drie nieuwe christelijke stromingen. In het 2000 jaar oude christendom zijn drie *neo's* op het toneel verschenen: de neo-roomse stroming, het neo-pinkstergeloof en de neo-evangelische of neo-protestantse richting. Over het algemeen wordt deze ontwikkeling zeer bemoedigend geacht. Niet zolang geleden schreef *Christianity Today* 'dat de toekomst van het christelijk geloof best eens zou kunnen liggen in een *hervormd katholicisme* en een *gerijpte pinksterbeweging*'. Velen zien in de drie neo-richtingen een opwekking die vergelijkbaar is met

de manifestaties op het eerste christelijke pinksterfeest. Voor wij verder gaan willen wij er met nadruk op wijzen dat het ons in deze bespreking er niet om gaat deze drie stromingen te generaliseren noch om de vinger op excessen te leggen, maar om één fundamentele vraag die verband houdt met het thema van deze editie: welke plaats geeft men in deze drie neo's aan de bijbel? Toegegeven, ze spreken alle drie nogal veel over Gods Woord en zeker ook in positieve zin. De 'geestesdoop' zou een diepere liefde voor de bijbel doen ontstaan en de 'charismatische ervaring' zou voor velen het boek duidelijker maken. De neo-roomse stroming zou een nieuwe visie op de Heilige Schrift voorstaan, ook een houding van 'openheid', zelfs ten aanzien van de fundamentele reformatorische schrift-uitleg.

Schrijft men veel over de bijbel en staat het boek in het middelpunt van de belangstelling, dan lijkt er toch weinig reden tot alarm. Maar hoe staat het met de bestudering van Gods Woord en met de invloed ervan op het leven? Wij vrezen dat er een tendens is ontstaan waarin men de bijbel weliswaar niet onbelangrijk acht, maar waarin men hem toch ondergeschikt maakt aan wat wij zouden willen noemen *religieuze ervaring*.

Neo-rooms

Hoe staat het roomse geloof met het nieuwe gezicht tegenover de bijbel?

1 De neo-roomse stroming stelt zich ten aanzien van Gods Woord anders op dan het traditionele rooms-katholicisme. Hoewel ook de oude Kerk de bijbel ondergeschikt acht aan het pauselijke, onfeilbare gezag, aan de vaders en aan de kerkvergaderingen, bestond er toch altijd een zeer hoge achting met betrekking tot de geïnspireerdheid en de onfeilbaarheid van de Schrift. Het neo-roomse geloof erkent alleen een *kwalitatieve* onfeilbaarheid en autoriteit.

2 Wat ziet men in deze moderne stroming dan wel als absoluut gezag? Wij zouden in dit verband de belangstellende lezers willen aanraden eens de invloed van de 19de eeuwse kardinaal John Henry Newman te bestuderen. Op deze plaats kunnen wij slechts wijzen op diens opvatting over de bijbel. Volgens Newman is dit slechts een op schrift gesteld gedeelte van een veel omvangrijker bijzondere openbaring*; daar bestaat naast de bijbel nog veel meer van, namelijk de zogenaamde non-propositionele (niet op stellingen gebaseerde) openbaring. Met zijn verstand kan de christen de geschreven openbaring bevatten, terwijl hij door middel van *intuïtie* (ook wel inzicht genoemd) de ongeschreven openbaring kan begrijpen. Deze 'vult het geraamte op met vlees dat niet in de Schrift wordt gevonden**.

De vermaarde rooms-katholieke theoloog Dr. Hans Küng huldigt dezelfde opvatting. Niet alles in de bijbel is het Woord Gods, betoogt hij. Liever spreekt hij over de 'onfeilbaarheid van de religieuze ondervinding' dan over die van de Heilige Schrift (zie b.v. — Hans Küng, *Onfeilbaar?*, Roermond, 1970).

3 Indien de bijbel geen absoluut gezag meer heeft, moet het er wel van komen dat dit in de mens gezocht wordt. Ondanks de verschillen tussen het traditionele en het neo-

* in tegenstelling tot algemene openbaring, b.v. in de natuur, enz.

** voor commentaar op Newman: zie o.a. de rooms-katholieke Bruce Vawter's *Biblical Inspiration in Theological Resources* (Philadelphia: Westminster, 1974), pag. 23, 136, 137, 141, 166. Zie ook Concilium Vaticanum II: *Constitutie over de Kerk* en de *Pastorale Constitutie over de Kerk in de moderne wereld*, pag. 52 voor een bekrachtiging van Newmans visie.

Kardinaal John Henry Newman

roomse geloof is het zowel ironisch als tragisch dat uiteindelijk beide stromingen deze opvattingen zijn toegegaan.

Neo-pinkstergeloof

Charismatische gelovigen vertellen vaak dat de bijbel na hun 'ervaring' veel meer voor hen is gaan betekenen. Uit een onderzoek van charismatische literatuur blijkt evenwel dat ook hier de bijbel uiteindelijk ondergeschikt wordt gemaakt aan de menselijke, geestelijke ervaring. De volgende punten laten zien hoe charismatische auteurs de bijbel vaak gebruiken:

1 Er wordt herhaaldelijk *los van de context* geciteerd. Zo wordt vaak aan een bijbeltekst of schriftgedeelte een bepaalde opvatting opgedrongen. Menselijke ideeën prevaleren over het Woord Gods.

2 Het gebruik van de Heilige Schrift is alarmerend *oppervlakkig*. Een bepaalde uitleg, die allermint in de tekst besloten ligt, wordt er in geïmporteerd. Neem b.v. de herhaaldelijke toepassing van Handelingen 5:2 om aan te tonen dat gehoorzaamheid een voorwaarde is voor het ontvangen van de Heilige Geest, terwijl dit juist een gevolg, een teken is van de inwonende Geest!

3 In de charismatische visie wordt de bijbel ook wel volkomen *genegeerd*. Dit gebeurt b.v. als men zich beroept op de Geest.

Vooraanstaande charismatische auteurs, zoals Dorothy en Kevin Ranaghan, propageren in hun boek *Catholic Pentecostals* (Katholieke Pinkstergelovigen) ideeën die geheel op ervaring zijn gebaseerd. Een protestants charismaticus

als J. Rodman Williams zegt in zijn boek *The Era of the Spirit* (Het tijdperk van de Geest) dat alle traditionele geschilpunten in de 'Werkelijke Tegenwoordigheid van de Geest' wegvallen. Hoe groot deze conflicten ook zijn geweest, de gezamenlijke beleving vaagt ze weg. Niet dat wij iets hebben tegen het wegvallen van conflicten, maar wat Williams hiermee bedoelt, is van zeer groot belang: er bestaat volgens hem een gemeenschap in de Geest die los staat van het Woord, die zelfs boven het Woord uitgaat.

Neo-evangelische richting

De evangelische kerken zien thans hun op de bijbel rustende theologie vervormd door de ideeën van populaire evangelisten en auteurs.

1 Wat hiervoor over het neo-pinkstergeloof werd geschreven en aangehaald, geldt in grote trekken ook voor de neo-evangelische stroming. Vaak wordt de bijbel gebruikt als een contextloze bron van informatie ter ondersteuning van een vooringenomen standpunt. En ook de neo-evangelische prediking wordt gekenmerkt door een grote oppervlakkigheid.

2 Vaak wordt ook de bijbel genegeerd. Als men dan vraagt waar men de gegevens aan ontleend, wordt gezegd: ontvangen van de Heer Zelf of van Zijn Geest. Men hoort populaire en invloedrijke sprekers in deze stroming maar al te dikwijls verwijzen naar een 'persoonlijke ontmoeting met de Heer de avond tevoren'.

3 Ook in deze stroming begint *de religieuze ervaring een beslissende rol* te spelen. Veel wordt gesproken over *criteria*. Bijvoorbeeld het 'criterium van de veranderde levenshouding'. Dat is de wijze waarop men het benadert: de ervaring werkt! Charismatische christenen getuigen vaak over die wonderlijke verandering in hun leven. Het werkt 'Dus is het bijbels. . .' Men wijst ook op 'het criterium van het grote aantal'. Als duizenden mensen toestromen is het bijbels.

De grondslag voor deze gedachtengang is *wettisch*. Het grote aantal duidt op gelijk-hebben. Als we veranderen, als we gelijk hebben, zegent de Heer ons.

Samengevat mogen wij stellen dat de drie *neo's* het in beginsel met elkaar eens zijn over de onderschikking van de bijbel aan de religieuze ervaring. Ofschoon men op enkele uiterlijke verschillen kan wijzen, ligt aan alle drie een wonderlijke affiniteit ten grondslag.

In alle drie zijn goede bijbelse elementen aan te wijzen waar men als christen volkomen achter kan staan (b.v. Künigs ontkenning van de pauselijke onfeilbaarheid, de nadruk van de charismatische beweging op de goddelijke gaven, enz.). Deze elementen staan echter in een onbijbels raamwerk.

Nu kleeft aan ons allen gebrek aan inzicht, ja wij allen kunnen op bepaalde punten dwalen, en zullen dat ook wel doen. Het is echter beter een juiste visie op Gods Woord te hebben met enkele foutieve inzichten, dan elementen van waarheid in een fundamenteel onjuiste totaalopvatting. In dat laatste geval kunnen de waarheidselementen de verscholen dwaling zelfs verdiepen en verergeren.

Ondanks bepaalde gebrekkige inzichten was de 16e eeuwse Hervorming een reformatie in de ware zin des woords. Het gezag van Gods Woord ging opnieuw het denken van de christen beheersen en 'sola scriptura' werd de leidraad, de autoriteit en het motto van hen die eeuwige beginselen hadden herontdekt.

Hermeneutiek

De methodiek van de bijbeluitleg

Wanneer men een wetenschappelijk, filosofisch of theologisch werk met enig profijt wil lezen, moeten er bepaalde grondregels in acht worden genomen. Dit is ook het geval bij het lezen van de bijbel.

Hiermee willen wij echter geenszins beweren dat men de bijbelse boodschap alleen dan zal begrijpen, wanneer men zich maar aan de juiste regels houdt. De bijbel zelf maakt duidelijk dat niemand de waarheid zal verstaan, tenzij men daarbij door de Heilige Geest geholpen wordt. De Heilige Geest vervangt echter niet de menselijke verantwoordelijkheid die er is op het gebied van gezond verstand en redelijk denken. Zo ligt bijvoorbeeld de 'hermeneutiek' (de methodiek der bijbeluitleg) op het terrein van de menselijke verantwoordelijkheid.

Degene die bij de bestudering van de bijbel weigert regels in acht te nemen, maar verwacht door een wonder van de Geest te worden verlicht, is als een zieke die verwacht genezen te worden, terwijl hij elke medische behandeling weigert. Wie bewust bidt: 'Leidt ons niet in verzoeking,' zal alles doen wat in zijn vermogen ligt om de verzoeking uit de weg te gaan. Ook zal hij die ijverig bidt: 'Here, schenk mij Uw Geest, Die mij in de waarheid van Uw Woord zal leiden', niet zijn plicht verzaken om zelf het Woord met ijver en verstand te onderzoeken.

A De algemene hoofdlijn van de bijbel

De bijbel werd door tenminste dertig auteurs uit verschillende rangen en standen geschreven, over een tijdsbestek van ongeveer 1500 jaren. Toch is er slechts één grondthema en daarom is het belangrijk om een duidelijk begrip van deze algemene hoofdlijn te verkrijgen. Het begint met de schepping, de zondeval en de bekendmaking van de goddelijke interventie voor de zondige mensheid (Gen. 3:15). Geleidelijk, maar in opgaande lijn, wordt door het Oude Testament heen het goddelijk heilswerk, ten behoeve van de verlossing van de mens, ontvouwt en vindt zijn climax in de komst van Jezus Christus.

Een hoogtepunt in de bijbelse geschiedenis was het verbond dat God met Abraham sloot. Aan hem werd het Zaad beloofd, waardoor alle volkeren der aarde gezegend zouden worden. In de vervulling van het goddelijk plan blijkt Christus dit Zaad te zijn (Gal. 3:16). De betekenis moest echter geleidelijk aan worden geopenbaard.

Ofschoon Abraham klaarblijkelijk de volle betekenis van de zegen door het beloofde Zaad niet erg begreep, wist hij toch wel dat het op één of andere wijze betrekking had op de komende Verlosser (Joh. 8:56). Het is duidelijk dat reeds via Abraham de belofte van een komende Verlosser aan het Hebreeuwse volk gegeven werd en het was hun

Bij het samenstellen van dit artikel erkent de schrijver zijn bijzondere verplichting tegenover het werk van John Carnell over hoofdlijnen der hermeneutiek, getiteld: 'The Case for Orthodox Theology', (uitgegeven door: Marshall, Morgan & Scott, 1961 Edinburgh).

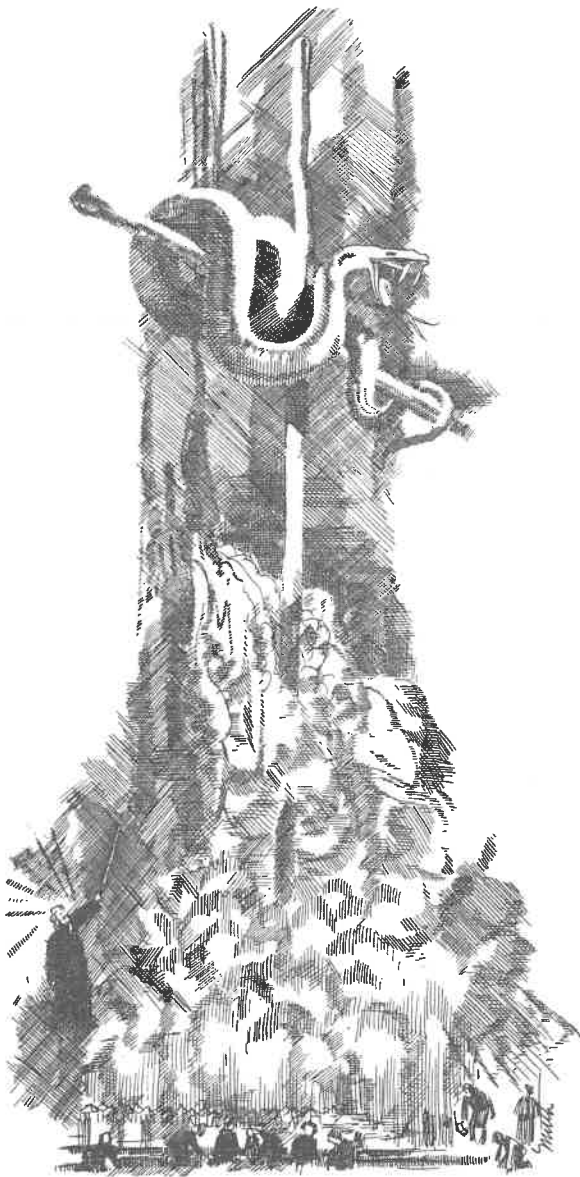
grote voorrecht en verantwoording die hoop door de eeuwen heen levend te houden.

Vierhonderddertig jaar nadat God de belofte van Christus aan Abraham gegeven had, vond een andere grote gebeurtenis plaats. God gaf Israël de wet. Omdat deze door Mozes werd gegeven, wordt zij kortweg ook wel 'Mozes' genoemd. Mozes (of de wet) omvatte alle instructies die voor het bestaan en de regering van Israël als Gods bijzondere Natie nodig waren. Zij bevatte wetten die ceremonieel, gerechtelijk, hygiënisch en zedelijk van aard waren.

Het is van groot belang dat men het verband tussen deze twee grote gebeurtenissen, de belofte aan Abraham en de wetgeving aan Mozes, op de juiste wijze onderkent. Paulus zegt dat de wet (Mozes) niets aan de belofte toevoegde (Gal. 3:17). De wet werd 'om der overtreding wil daarbij gesteld, totdat het Zaad zou gekomen zijn' (Gal. 3:19). Zonder de wet zou Israël gedegenereerd zijn tot een heidense staat en de hoop op de komst van Christus verloren hebben. De wet diende ook om Israël op te voeden. Hoe deed de wet dit? Op twee manieren:

- 1 Haar strenge, onbuigzame, zedelijke eisen dienden als een voortdurende herinnering aan de zonde en maakte Gods volk bewust van haar behoefte aan verlossing.
- 2 Haar ceremoniële aspecten voorafschaduwden die behoefte aan verlossing.

Zo herinnerde bijvoorbeeld het Pascha niet alleen aan Israëls bevrijding uit Egypte, maar wees ook op de werkelijke verlossing door het bloed van Jezus Christus. Elk offer dat in de tabernakel werd gebracht, behoorde een schaduw te zijn van dat ene grote offer van het lichaam van Christus (Hebr. 10:10-14). Het manna in de woestijn, het water uit de rots, de genezing door de koperen slang en vele andere dingen die onder Mozes plaatsvonden, het waren alle symbolen van het komende Zaad. Zij waren 'een schaduw der toekomstige goederen' (Hebr. 10:1). Deze schaduwen en symbolen van het komende Zaad waren, wat de schrijver van de Hebreeënbrieffen noemt: 'het oude verbond'. De dingen onder het oude verbond konden niet de werkelijkheid of de vervulling zijn van het Abrahamitisch verbond. Aäron, de hogepriester, was slechts een schaduw van Christus. De aardse tabernakel was slechts een beeld van de hemelse werkelijkheid (Hebr. 8:1-5). Het land Kanaän was een zinnebeeld van 'een beter, dat is een hemels vaderland', waarnaar de gelovigen hebben uitgezien. Jeruzalem en het koninkrijk van David waren in hun roemrijkste periode slechts een schaduw van de 'Stad met fundamenten, waarvan God de ontwerper en bouwmeester is' (Hebr. 11:16, 10).

De koperen slang

Wij herhalen dus: dat wat God aan Israël gaf in de Wet en onder de Wet — de tabernakel, Kanaän, Jeruzalem, de koningen, enz. — was het oude verbond dat alleen maar kon wijzen op iets beters. Het was niet de werkelijkheid van hetgeen God aan Abraham beloofde. De Joden in Christus' tijd probeerden de schaduw tot werkelijkheid te maken en niet weinigen trachten dit vandaag opnieuw. Hoe kunnen we nu, nadat het Zaad is gekomen, terugkeren naar een tempelritueel, bloed van dieren, Palestina of het oude Jeruzalem, alsof deze dingen deel uit zouden maken van de werkelijkheid? Nu het volle licht van het evangelie gekomen is, moeten wij kunnen zien dat de werkelijke besnijdenis die van het hart is Rom. 2:29), het werkelijke Jeruzalem 'boven' is (Gal. 4:26), de echte berg Sion en het werkelijke Jeruzalem hemels zijn (Hebr. 12:22), de werkelijke tabernakel in de hemel is (Hebr. 18:1-5), het vaderland dat aan Abraham beloofd werd in geen enkel opzicht een deel van deze tegenwoordige boze wereld is (Gal. 1:4, Hebr. 11:10-16) en dat de ware kinderen van Abraham diegenen zijn, die in Jezus Christus geloven (Gal. 3:29; Rom. 2:28).

Samenvattend kunnen we stellen: de belofte van Christus werd aan Abraham gegeven. De wet (of het oude verbond) werd aan Israël gegeven om de hoop op Christus'

komst levend te houden. De wet was niet de vervulling van de belofte maar een schaduw die wees op haar verwerkelijking. Iets uit de wet nemen (inclusief Jeruzalem en het land Palestina) en dat dan de belofte noemen die aan Abraham gegeven werd, betekent 'n volslagen misinterpretatie van de wet.

Toen Christus ten slotte kwam, had de bedeling onder de wet (Mozes, of het oude verbond) haar functie in de geschiedenis vervuld. Het bloed van dieren, feestdagen, de Joodse tempel, Jeruzalem en het 'heilige Land' hadden hun functie vervuld en elke terugkeer tot deze dingen in onze tijd is een verloochening van de werkelijkheid die ons door Christus Jezus werd gebracht.

B Regels voor bijbelinterpretatie

Er zijn vijf grondregels voor bijbelse hermeneutiek die men in acht dient te nemen:

1 *Het Oude Testament moet door het Nieuwe Testament geïnterpreteerd worden.*

Als wij de algemene hoofdlijn van de bijbel als een progressieve openbaring van de verlossing hebben erkend, zullen wij inzien dat het Nieuwe Testament het Oude verklaart. Bijvoorbeeld: God beloofde Abraham een Zaad dat een zegen zou betekenen voor alle volkeren. Het Nieuwe Testament interpreteert dit Zaad als Christus (Gal. 3:16). Het is niet nodig dat wij zelf gissen naar de betekenis van dingen uit het Oude Testament. Het Nieuwe Testament geeft betekenis aan het Pascha, de offerdiensten onder de wet, de priesterlijke dienst, enz.

Hetzelfde beginsel geldt voor Oudtestamentische profetieën. Deze verklaren zichzelf niet. Er zijn mensen die menen deze profetieën te kunnen verklaren door ze eenvoudig letterlijk te nemen. Zonder acht te slaan op de verklaring ervan in het Nieuwe Testament, komen zij dan tot allerlei fantastische gevolgtrekkingen die betrekking zouden hebben op het hedendaagse Israël.

Een profetie kan wel of niet letterlijk worden opgevat. Jesaja bijvoorbeeld verklaarde dat God in Sion een steen ten grondslag zou leggen, een kostbare hoeksteen van een vaste grondslag (Jes. 28:16). Hij zegt hier niet dat hij met die steen een persoon bedoelt. Het is een verborgen profetie over Christus. Wij hebben het Nieuwe Testament nodig om dit duidelijk te zien. Dezelfde profeet spreekt ook in termen van een bouwproject voor snelwegen in de woestijn, om een weg te bereiden voor de Koning van Israël (Jes. 40:3-4). Wie zou zo dwaas zijn om de vervulling van deze profetie te zien in het feit dat er nu autowegen worden aangelegd in de staat Israël? Het Nieuwe Testament verklaart met gezag dat deze profetie betrekking heeft op de missie van Johannes de Doper. Maleachi 4:5 spreekt over de komst van Elia vóór de dag des Heren komt. Er bestaat geen enkele aanwijzing dat dit niet strikt letterlijk opgevat dient te worden. Toch wanneer wij het Nieuwe Testament lezen blijkt de 'Elia' uit deze profetie Johannes de Doper te zijn.

De profeet Amos spreekt over de tijd wanneer God 'de vervallen hut van David weer zal oprichten en haar herbouwen zal als in de dagen van ouds'. Wat kan dat betekenen? De wederopbouw van Salomo's tempel? Het Nieuwe Testament geeft de verklaring. Dit vond plaats onder de uitstorting van de Geest en de oprichting van de christelijke gemeente (zie Hand. 15:16).

Het Nieuwe Testament laat ons overigens niet alleen zien hoe de profetieën van het Oude Testament moeten worden geïnterpreteerd, maar het maakt ook duidelijk hoe de wetten van het Oude Testament moeten worden verklaard. Het Nieuwe Testament toont ons duidelijk hoe de ceremoniële wetten hun vervulling hebben gevonden in de persoon en het werk van Christus. Doch niet alle wetten in het Oude Testament zijn ceremonieel. Enkele zijn moreel, hun zedelijke beginselen zijn eeuwig van kracht. De apostel Paulus verwijst naar enkele van deze wetten als richtlijnen voor het leven van de christenen. De bergprediking interpreteert de morele waarde van de tien geboden en in plaats van haar bindende kracht af te zwakken, versterkt zij juist de eis tot heiligheid (zie Matth. 5:17-18). Jezus beriep Zich op Zijn gezag de wet uit te leggen. Toen er een dispuut ontstond over de juiste waarneming van de sabbat, beriep Hij zich erop een Here van de sabbat te zijn (Mark. 2:28), en Hij legde de wet zo uit, dat het op die dag geoorloofd was werken van barmhartigheid en noodzaak te doen. Dit alles laat ons zien hoe belangrijk het is dat wij het Oude Testament door middel van het Nieuwe Testament interpreteren.

2 *De Evangelieën moeten door de zendbrieven geïnterpreteerd worden*

De evangelieën zijn het verslag van de historische gebeurtenissen van onze verlossing: de vleeswording, het leven, de dood, de opstanding en de hemelvaart van Jezus Christus. Op zichzelf genomen zeggen historische gebeurtenissen echter niet veel. Wij hebben een gezaghebbend woord nodig dat ons de juiste betekenis er van verklaart.

Wanneer iemand meent dat hij een historisch gebeuren maar naar zijn eigen inzichten kan verklaren, dan zet hij zich op de plaats van God. Neem bijvoorbeeld eens het historische feit van de opstanding; mogen wij ons de vrijheid veroorloven zelf de betekenis van die gebeurtenis te verklaren? De zendbrieven (en met name die van Paulus) zeggen ons duidelijk wat dit betekent en degene die meent er méér in te zien dan wat deze brieven ons verklaren, fabricceert naar eigen inzicht een nieuwe leer of hij geeft verdichtsels door van iemand anders. Ook de kerk heeft niet het recht om de een of andere gebeurtenis uit de gewijde geschiedenis zelfstandig te interpreteren. God zond voor dit doel apostelen en wij mogen aan hun woorden niets toevoegen of afdoen.

Wij behoren het heilsgebeuren met behulp van de zendbrieven uit te leggen¹). De theologie houdt zich vaak niet aan dit fundamentele beginsel en probeert bepaalde gebruiken te rechtvaardigen, door 'geestelijke' lessen uit het leven, de dood of de opstanding van Christus te trekken. Dit is echter veel meer een menselijke dan een goddelijke uitleg van het evangelie. 'Die oren heeft die hore.'

3 *Het incidentele moet door het systematische worden verklaard*

Deze regel geldt voor het lezen van alle wetenschappelijke literatuur. Dat zegt ons gezond verstand, maar het is wel moeilijk om het gezonde verstand te gebruiken als men zo graag geliefkoosde onderwerpen wil bewijzen.

Bijvoorbeeld: de belangrijkste van alle bijbelse leerstellingen is de grote leer van de rechtvaardiging door genade, om Christus' wil en uit het geloof. Nu zijn er twee boeken in de bijbel (Romeinen en Galaten) die deze leer systematisch behandelen en zij doen dit tevens in het perspectief van de

gewijde geschiedenis, zoals de belofte aan Abraham, de wetgeving, enz. Vanzelfsprekend moeten wij onze kennis omtrent de rechtvaardiging baseren op die Schriftplaatsen waar het onderwerp in al zijn geledingen systematisch behandeld wordt.

Nu zijn er gedeelten waar Paulus de rechtvaardiging incidenteel aanvoert, zoals bijvoorbeeld in Titus 3:5-8. Hij schrijft hier aan een mede-dienstknacht in het evangeliewerk en spreekt daarom niet in details. Toch heeft men deze incidentele schriftgedeelten in Titus (o.a. op het Concilie van Trente) gebruikt in een poging om de leer van de rechtvaardiging door een ingestorte gerechtigheid (innerlijke vernieuwing) te bewijzen. Wij geven toe dat het mogelijk is deze gedachte uit Titus 3:5-8 te halen. Dat geldt ook voor de brief van Jacobus die door velen als een bruikbare bron voor de leer over de rechtvaardiging door werken wordt toegepast.

Daardoor ontstaan vaak ernstige dwalingen, omdat bijkomstigheden tot hoofdzaken worden gemaakt. In 1 Corinthe 15 haalt Paulus terloops de doop van de doden aan (vers 29) en de meeste bijbelverklaarders geven toe dat hier niet duidelijk blijkt wat Paulus bedoelt. De Mormonen gebruiken deze tekst echter als basis voor hun leerstelling van de doop voor de doden.

Omdat we het nu toch over de doden hebben: hoe moeilijk is het voor ons hierover redelijk te denken, aangezien wij op dit gebied zo zeer worden beïnvloed door onze gevoelens. Als we iets over de toestand der doden willen bewijzen, kunnen we voor elke mening wel een tekst ter ondersteuning vinden, maar we begaan dan wel de fout een grote leerstelling op incidentele Schriftgedeelten te baseren. Wij dienen veel meer op onbevooroordeelde wijze die gedeelten te raadplegen, waar het desbetreffende onderwerp systematisch wordt behandeld. Leg de systematische gedeelten niet uit in het licht van een incidentele tekst, maar beschouw bijkomstige gedeelten juist in het licht van de systematische Schriftplaatsen. Het is dwaasheid te bouwen op een incidenteel Schriftgedeelte.

4 *Het lokale moet geïnterpreteerd worden door het universele*

De bijbel legt vaak nadruk op universele beginselen door te wijzen op aspecten van de lokale cultuur. Wij moeten echter zeer voorzichtig zijn geen algemene regel te maken van een lokale cultuurgewoonte. Bijvoorbeeld: Mozes deed als teken van eerbied zijn schoenen uit in de tegenwoordigheid Gods. Dat was een oosterse gewoonte die ook nu nog in enkele delen van de wereld wordt aangehouden. Wij, in het westen, tonen onze eerbied door onze hoed af te nemen. Een christen denkt er niet aan om met zijn hoed op een kerk te betreden, omdat dit oneerbiedig zou zijn. Wanneer wij echter met mensen van een oosterse cultuur zouden samenkomen, zouden wij zeker onze schoenen uittrekken voordat wij hun heilige plaats binnengaan. Paulus gebiedt ons elkander met een 'heilige kus' te begroeten (Rom. 16:16). Iemand die dit strikt letterlijk neemt moge er op staan dat deze vorm van christelijke broederschap ook heden nog verplicht is. De meeste christenen verstaan er onder, dat men zijn mede-christen als bloedverwant moet beschouwen. Hetzelfde zou kunnen worden gezegd over Paulus' raadgevingen met betrekking tot het gedrag van vrouwen in de gemeente, de raad aan slaven, enz. Wij moeten er ons voor hoeden gewoonten van een plaatselijke cultuur tot algemene regel te verheffen.

Sola Scriptura

5 *De symboliek moet door de didactiek worden verklaard*
Als wij het in 'vervoering' raken van gelovigen bijbels willen staven, mogen wij niet proberen onze theorie te baseren op gedeelten die een duidelijke symbolische betekenis hebben. Er zijn teksten in Thessalonicenzen, die spreken over 'wegvoeren' en als dit didactische (lerende) gedeelte niet wordt uitgelegd met behulp van enkele speculatief gebruikte symbolische teksten, zou het in het geheel geen moeilijkheid opleveren. Onze leerstellige positie moet worden bepaald door een duidelijk 'zo zegt de Here', uit glasheldere onderwijzende schriftgedeelten.²⁾

Daarna kunnen wij deze kennis toepassen bij de verklaring van symbolische gedeelten. Als we dit niet doen kunnen we net zo goed die uitleggers van de profetie navolgen, die teksten uit de bijbel nemen, maar eigenlijk uit de krant preken.

Samenvatting

Wij pretenderen geenszins dat deze regels voor bijbeluitleg volledig zijn. Zij mogen dan ook niet dienen als een toverformule die alle problemen zou oplossen en de christenheid naar de begeerde eenheid zou leiden. Er zullen altijd meningsverschillen blijven. Toch geloven wij dat wanneer deze regels eerlijk worden toegepast, zij er ons voor zullen bewaren argumenten aan te voeren die niet geheel zuiver

zijn en dat zij ons ook zullen helpen het verschil te zien tussen 'geliefkoosde theorieën', en belangrijke toetsende waarheden. We benadrukken nog eens dat deze regels de Heilige Geest niet vervangen, want zonder bewuste afhankelijkheid van Zijn leiding en verlichting is alles vergeefs. Doch aan de andere kant dienen heel wat oprechte mensen er aan herinnerd te worden dat de verlichting door de Heilige Geest het verstand van de mens niet uitsluit om een redelijk en nuttig gebruik van bijbelstudie te maken.

Robert D. Brinsmead

Voetnoten

1) Hetzelfde kan over het historische gedeelte van de Handelingen der Apostelen worden gezegd. Men hoeft er niet beslist van uit te gaan dat een gebeurtenis in de vroeg-christelijke gemeente ook normatief moet zijn voor de hedendaagse gemeente, omdat het in de Handelingen zo beschreven staat. Dat is namelijk een fundamentele dwaling van pinkstergemeenten e.d. Als het spreken in tongen maatgevend zou zijn voor hen die met de Heilige Geest vervuld zijn, waarom dan géén wind en vurige tongen? Waarom geen doodstraf voor oneerlijke gevers, zoals bij Ananias en Sapphira? We kunnen toch ook de bekeringservaring van Paulus niet tot een patroon maken voor alle bekeringen, omdat deze in de Handelingen staat? Een historisch 'is' mag niet in een 'zo hoort het voor altijd' worden veranderd. We hebben niet het recht van een gewoon historisch verslag een bindende kerkelijke verordening te maken, zonder dat God daarvoor duidelijke aanwijzingen geeft.

2) Ter informatie: het populaire Amerikaanse evangelische begrip van de 'vervoering' (het worden weggevoerd in geestesberoering of extase) kan met geen enkel didactisch gedeelte uit het N.T. worden ondersteund.

De brandende boodschap van het Nieuwe Testament

De apostelen waren mensen gedreven door een vurig verlangen Gods verlossende daden in Jezus Christus te verkondigen. Zij brachten in de toenmalige wereld grote veranderingen teweeg en dat niet door de verkondiging van persoonlijke, opwindende religieuze ervaringen, maar door de prediking van het evangelie. Zou u zich kunnen voorstellen dat op de dag van het pinksterfeest Petrus was opgestaan en had gesproken: 'Ik wil u heden bekendmaken, vrienden, dat ik een wonderlijke ervaring heb meegemaakt toen wij met de Heilige Geest werden gedoopt. Het was een diep en overweldigend gevoel van vrede. . .' Houdt u het voor mogelijk dat Maria, die aan de voeten van de Heer had geknield, zou hebben getuigd: 'Het was een sensatie om in tongen te mogen spreken; alle ervaringen in mijn leven vloeiden samen tot één groot moment van extase!' Onmogelijk. Eén ding wordt duidelijk uit de Heilige Schrift: mensen die met de Heilige Geest vervuld waren, voelden zich zo vervuld met de bóódschap en werden zo in beslag genomen door de prediking daarvan, dat ze nauwelijks toekwamen van hun persoonlijke ervaring te getuigen. Natuurlijk was die oprecht en zuiver, het was ook voor hen groots en heerlijk om opgenomen te zijn en zich betrokken te voelen bij het geweldige wat God in Zijn Zoon tot stand had gebracht.

Lucas verwijst heel vaak naar mensen die 'met de Heilige Geest vervuld' waren. Toen bijvoorbeeld Zacharias 'met de Heilige Geest vervuld' was (Luc. 1:67), opende hij zijn mond en verkondigde Gods verlossing. Toen de discipelen, in gebed bijeen, 'allen door de Heilige Geest werden vervuld', voegt Lucas er zeer puntig aan toe: 'en zij spraken het Woord Gods met vrijmoedigheid. . . en gaven met grote kracht getuigenis van de opstanding van de Here Jezus' (Hand. 4:31, 33).

Dit laat ons duidelijk het wezenlijke verschil zien tussen de ware verlichting door de Heilige Geest en religieuze mystiek. Wanneer de Heilige Geest wordt uitgestort, wordt er iets *gezegd*. In de mystiek wordt er iets *gevoeld*. Hij of zij die vervuld is met de Geest getuigt van Gods verlossende daden voor Zijn volk. De mysticus getuigt van zijn ervaringen en belevingen.

Het ware karakter van het evangelie

Wij wezen er reeds op dat de apostelen gemotiveerd werden door het evangelie; de grote drijfveer voor al hun activiteiten was wat in en door Jezus tot stand was gekomen. Het evangelie dat zij verkondigden was een historisch en objectief gebeuren. Wanneer mensen het evangelie aannemen en worden vervuld met het wonder van God in Jezus Christus, zullen zij ongetwijfeld iets nieuws ervaren. Het zal hen ook

volkomen veranderen, ze zijn wedergeboren en geheiligd tot een nieuw bestaan.

Dit is allemaal echter de *vrucht* van het evangelie, niet het evangelie zélf. Wanneer men datgene wat de vruchten van het evangelie zijn, voorstelt als het evangelie zelf, pleegt men het grootste bedrog dat in het christelijk geloof mogelijk is. Het is dan alsof men de genade van God misbruikt om Hem van Zijn eer en eerlijkheid te beroven.

Het Nieuwe Testament stelt het als volgt:

evangelie
ervaring

De grootste afval bestaat uit de omkering hiervan:

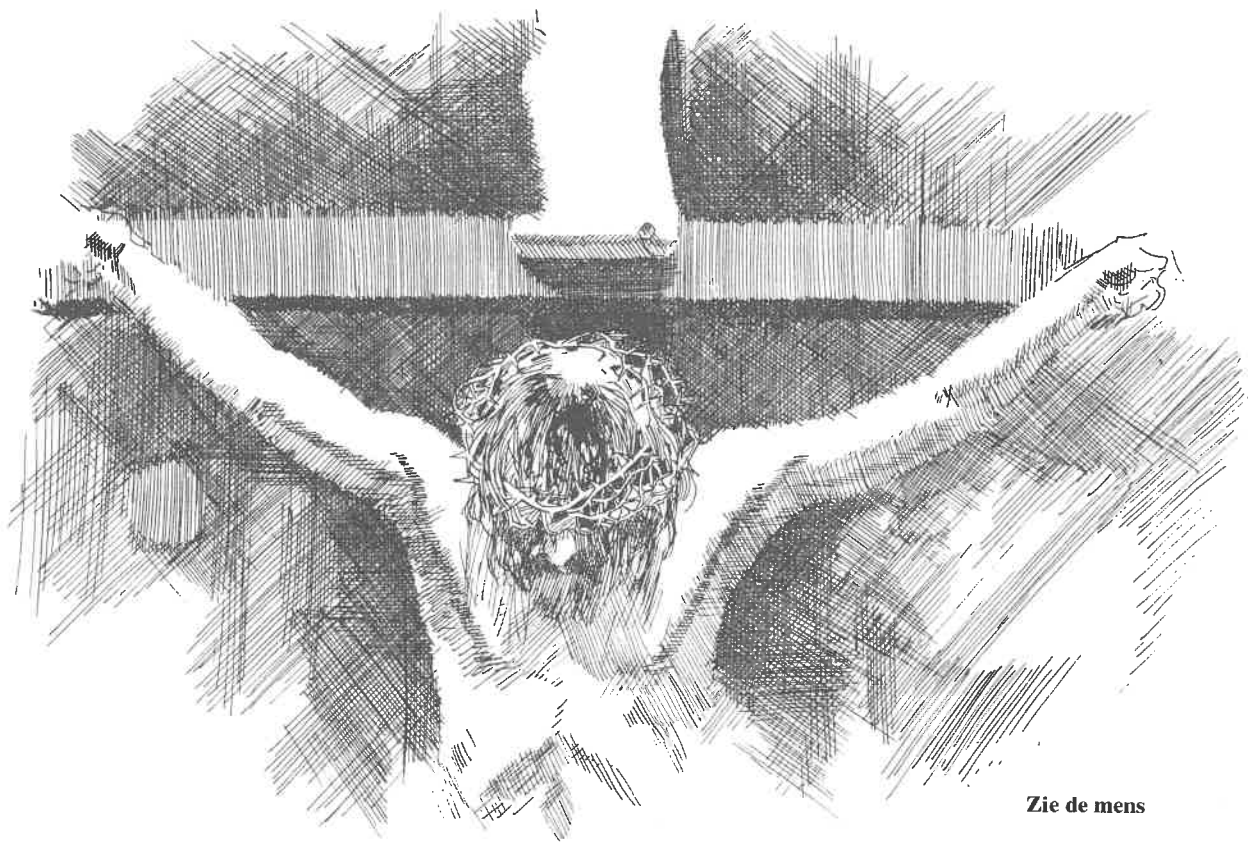
ervaring
evangelie

Wanneer het evangelie niet de eerste plaats inneemt is er geen sprake meer van evangelie. Paulus had de grootste moeite met gelovigen die steeds maar weer geneigd waren hun ervaring boven het evangelie te stellen. Een treffend voorbeeld daarvan is de gemeente van christenen in Korinthe. Wat was daar aan de hand? Enkele van hen waren zo vervuld met en van hun geestelijke gaven dat ze het evangelie uit het oog verloren. Paulus was verplicht hen te schrijven:

'Ik maak u bekend, broeders, het evangelie, dat ik u verkondigd heb, dat gij ook ontvangen hebt, waarin gij ook staat, waardoor gij behouden wordt, indien gij het zó vasthoudt, als ik het u verkondigd heb, tenzij gij tevergeefs tot het geloof gekomen zoudt zijn. Want vóór alle dingen heb ik u overgegeven, hetgeen ikzelf ook heb ontvangen: Christus is gestorven voor onze zonden, naar de Schriften, en Hij is begraven, en ten derde dage opgewekt, naar de Schriften. . .' (1 Cor. 15:1-4).

Het is daarom niet zo moeilijk te zien wat er gebeurde in de gemeenten van Corinthe, Galatië en Colosse. Zij stonden aan dezelfde verzoeken bloot als wij. Valse leraars richtten zich tot de gelovigen: 'Paulus verkondigde u wel het evangelie en dat is geweldig, dat hebben we ook hard nodig om ons leven als christen te beginnen. Maar nu moeten we verder. We moeten hoger stijgen. Wij brengen u het geheim van een voller leven, wij brengen u het volle evangelie, het geheim van een overwinnend leven'. Paulus waarschuwde hiertegen als de grote afval in zijn tijd. Het is afval het evangelie te reduceren tot iets wat alleen maar betekenis heeft voor het begin van het christelijk leven, maar dat daarna van de gelovige wordt verwacht tot nog veel hogere dingen te geraken en die te ervaren.

Ook Luther had in zijn tijd met deze visie te maken. De

Zie de mens

zogenaamde 'enthousiaste christenen' erkenden volmondig dat Luther met zijn verkondiging over de rechtvaardiging door het geloof een goed begin had gemaakt. Maar, meenden zij (evenals velen in het huidige christendom), hij schiet tekort in de leer over het werk van de Heilige Geest in het leven van de mens. Omdat ze verder wilden gaan dan alleen maar rechtvaardiging door het geloof, riepen deze radicalen uit Luthers dagen: 'De Geest! De Geest!' Ze stelden Gods werk in het leven van de mens centraal. Het is de altijd wéérkerende tragiek in het christelijke leven, dat juist zij die dit voorstaan geestelijk niet groeien. Luther begreep hun visie heel goed, toen hij hen beschreef als mensen die voortdurend het evangelie vóór willen blijven:

'Men moet voorzeker niet altijd bij dezelfde zaak blijven, maar doorgaan en vooruitgang boeken (zo zeggen zij). Beste mensen, u hebt nu al zolang hetzelfde gehoord, u moet toch eens hoger stijgen!'
— *What Luther Says* (St. Louis; Concordia), Vol. 3, p. 1268.

Evangelie en Heilige Geest

De kerkgeschiedenis toont duidelijk dat niets zozeer het zuivere evangelie bedreigt als een onjuiste visie op het werk van de Heilige Geest. Het is daarom van het hoogste belang, en in deze tijd uiterst actueel, een concrete, bijbelse opvatting te hebben over het aandeel in de verzoening dat de derde Persoon van de Godheid heeft. Een hoogst actuele vraag, hoewel hij in de afgelopen 20 eeuwen al talloze malen is gesteld: 'Wat is het verband tussen het werk dat Christus tot stand heeft gebracht en het werk dat de Heilige Geest voor ons vandaag doet?'

Het antwoord klinkt duidelijk door in de woorden van onze Heer:

'...doch wanneer Hij komt, de Geest der waarheid, zal Hij u de weg wijzen tot de volle waarheid; want Hij zal niet uit Zichzelf

spreken, maar al wat Hij hoort zal Hij spreken en de toekomst zal Hij u verkondigen. Hij zal Mij verheerlijken, want Hij zal het uit het Mijne nemen en het u verkondigen.' Joh. 16:13, 14.

Zoals Christus in deze wereld de Vader openbaarde (Joh. 1:18); 14:9), zo komt de Heilige Geest om de heerlijkheid van de Zoon te verkondigen. Over het werk Gods in Christus voor ons, schreef Paulus:

'Want ons heeft God het geopenbaard door de Geest. Want de Geest doorzoekt alle dingen, zelfs de diepten Gods... Wij nu hebben niet de geest der wereld ontvangen, maar de Geest uit God, opdat wij zouden weten, wat ons door God in genade geschonken is.' 1 Cor. 2:10, 12.

Niemand zou de betekenis van Christus' werk ook maar enigszins kunnen bevatten, dan door het werk van de Heilige Geest Die (vanwege de verzoening door en in Christus) niet met mate, maar met de volheid van de Goddelijke kracht tot ons komt. Niets minder dan pinksteren is nodig om ons te tonen wat Christus deed. Dát maakt het Nieuwe Testament ons duidelijk. Voor pinksteren was er geen evangelieprediking in de hoogste zin. Pas met pinksteren werd de betekenis van het lijden en sterven van Christus duidelijk voor de discipelen. De Geest der waarheid had hen inzicht gegeven. Tot dat ogenblik hadden ze nog niet veel begrepen van het overweldigende feit dat ze in de aanwezigheid van de Heer der heerlijkheid hadden vertoefd. Door de gave van de Geest zagen zij het ontzaglijke wonder van de menswording en konden ze over niets anders meer spreken.

Om te zien wat de discipelen zagen, hebben ook wij de Geest nodig. Dan zullen wij erkennen dat er voor de menselijke geest niets hogers is om te overdenken dan dit: God Zelf bezocht in de gedaante van Zijn Zoon deze planeet. De Schepper van hemel en aarde werd geboren in een

kribbe. De Heer der heerlijkheid lag in doeken gehuld. Een verhaal dat al 2000 jaar lang omstreeks deze tijd van het jaar steeds weer wordt verkondigd. Omdat de geestelijke mens er nooit genoeg van kan krijgen dit te horen.

Maar ook: Hij, de Rechter van de gehele aarde en alle volkeren, werd te middernacht gegrepen en door boosaardige mensen voor een corrupte rechtbank geleid. Door harteloze soldaten werd Hij bespot, gehoond, beledigd, gespuugd en geslagen. De Rechter over allen werd door allen veroordeeld tot de schandelijkste vorm van terechtstelling die in die tijd denkbaar was. Hij werd behandeld als was het een giftige slang die alleen maar vertrapt moest worden. Op deze wijze werd Hij het tegenbeeld van de slang door Mozes verhoogd in de woestijn (Joh. 3:14).

Zie Hem hangen tussen hemel en aarde, de verlaten, gevloekte Mens! Verhoogd van de aarde omdat deze Hem afwees. Niet alleen echter de aarde, ook de hemel rekende Hem tot de overtreders. God heeft onze zonden op Hem gelegd en Hem behandeld zoals wij verdienden. Na onze zonden en de gevolgen daarvan te hebben gedragen, is Christus uit de dood opgestaan en zegevierend over het graf ten hemel gevaren.

'En buiten twijfel, groot is het geheimenis der godsvrucht: Die Zich geopenbaard heeft in het vlees, is gerechtvaardigd door de Geest, is verschenen aan de engelen, is verkondigd onder de heidenen, geloofd in de wereld, opgenomen in heerlijkheid.' (1 Tim. 3:16).

Wanneer we Gods ontzaglijke daad van verzoening in Jezus Christus overdenken, schenkt de Heilige Geest ons geloof bij het horen van de boodschap van Christus (Rom. 10:7).

Zoals Calvijn schreef: 'geloof geven is het belangrijkste werk van de Heilige Geest.' – J. Calvijn, *Institutie*, bk. 3, p. 541.

Geloof is het oog van de ziel dat Jezus ziet als onze Plaatsvervanger. Want: Hij werd mens voor ons, bekleedde Zijn goddelijke natuur met menselijkheid. Hij was onze Vergegenwoordiger. Zoals we met Adam, onze vader, verbonden zijn door het zondige vlees (Rom. 5:18, 19), zo worden we door het geloof in staat gesteld onszelf in onze ware gedaante te zien in Jezus Christus. Het goede nieuws is niet alleen dat Hij voor ons leed, stierf en herrees, maar ook dat wij als gelovigen *in* Christus werden gerekend te lijden, te sterven en te herrijzen. Het was onze menselijkheid die in Jezus Christus 2000 jaar geleden een volmaakt leven leidde. Het was ons mens-zijn dat werd gestraft, geslagen, gedood en begraven. En toen Jezus uit de dood verrees en opvoer in heerlijkheid, stonden wij uit de doden op en voeren ten hemel met Hem en werden geplaatst aan de rechterhand van Gods goedertierenheid (Ef. 2:5, 6). God heeft ons in Christus gereinigd, vervolmaakt en voor de troon der heerlijkheid gebracht. Dat is het goede nieuws. Het goede nieuws is niet: 'Wees maar geduldig, doe je best, want God is nog niet klaar met je, Hij heeft Zijn werk in je nog niet volbracht.' Dat is slecht nieuws, dat is een boodschap die ons tot wanhoop brengt! Nee, het goede nieuws van het Nieuwe Testament is, aktueller dan ooit, dat God in Jezus Christus helemaal klaar is met ons, want 'gij zijt in Hem volmaakt' (Col. 2:10; 'gij hebt de volheid verkregen in Hem' N.V.).

Daarom herhalen wij het: het belangrijkste werk van de Heilige Geest is ons geloof te schenken, geloof dat komt omdat de Geest ons openbaart wat in Jezus Christus is geschied. Geloof is het oog van de ziel dat niets anders kan

zien dan de heerlijkheid van de Heer. Zoals het oog zichzelf niet kan zien, zo richt het geloof zich ook niet op het zelf. Het geloof waarover het Nieuwe Testament spreekt, is geen geestesgesteldheid die gelooft in de eigen ervaring, in de toewijding, in overgave, het gelooft zelfs niet in het geloof. Nee, het door de Heilige Geest geschonken geloof richt zich volkomen en uitsluitend, wars van alles wat menselijk is, op de Ene Die alles heeft volbracht.

Op het hoogtepunt gekomen van zijn uiteenzetting over het evangelie aan de christenen in Rome, daagt Paulus alles uit: verdrukking, benauwdheid, vervolging, honger, naaktheid, gevaar, zwaard, dood, leven, engelen, overheden, krachten, tegenwoordige en toekomstige dingen. Alles wat maar denkbaar is in ons menselijk bestaan daagt hij uit hem te verdoemen of te scheiden van de liefde Gods welke is in Christus Jezus, onze Here. Op die onverbreekelijke liefde van God was het geloof en het vertrouwen van de apostel gegrond. Wat Paulus moed door zich te bepalen bij zijn wedergeboorte, bij zijn bekeringservaring? Versterkt hij zichzelf door te denken aan zijn Geest-ervulde dienst voor het evangelie? Aan zijn zendingservaringen? Nee, voor moed en vertrouwen kan hij maar bij een terecht. Bij Wie?

'Christus Jezus is de gestorvene, wat meer is, de opgewekte, Die ter rechterhand Gods is, Die ook voor ons pleit.' (Rom. 8:34).

Ziet u hoe het middelpunt van Paulus' geloofsvertrouwen volkomen buiten hemzelf ligt? Het is geheel gebaseerd op de historische waarheden van het evangelie.

Conclusie

Het heilsgebeuren in Christus en de komst van de Heilige Geest in deze wereld en in onze harten, zijn twee Nieuwtestamentische waarheden waarvan het verband goed dient te worden verstaan. Zij moeten zeker niet worden gezien als twee brandpunten die beide onze aandacht opeisen. Het Nieuwe Testament kent slechts één waarheid die in het brandpunt staat: het heil in Jezus Christus. De Geest komt tot ons en ontvouwt, verklaart en leidt ons in die centrale waarheid.

Wij mogen derhalve vaststellen dat in de gepassioneerde verkondiging van het eigentijdse religieuze gebeuren de ware Nieuwtestamentische kenmerken van het werk van de Heilige Geest ontbreken. In plaats dat de verkondiging van het evangelie vervuld is van de Persoon en het Werk van de Christus, zoals bij de apostelen en de reformatoren het geval was, wijst het alleen maar op het belang van een persoonlijke religieuze ervaring, van een overwinning, van een groei naar persoonlijke volmaaktheid.

Dit klinkt als een zware beschuldiging. Wij kunnen er echter niet om heen. Het christelijke leven van vandaag wordt in zijn algemeenheid gekenmerkt door wat wij hiervoor beschreven. En wij hebben het op het eigen getuigenis van prediking en geschrift beoordeeld.

Wáár ook Gods Geest wordt uitgestort, zal men mensen vinden die vervuld zijn van het evangelie, van Christus hun Plaatsvervanger. Hun *ik* zal volkomen terugtreden. Christus, onze Borg van een beter Verbond; Christus, ons Heil; Christus, onze Hogepriester aan de rechterhand van God. Christus Die de gebeurtenissen in de geschiedenis leidt naar hun hoogtepunt, naar de dag waarop Hij komt in heerlijkheid. Als Gods kinderen op deze wijze vervuld zijn van Hem, zal de waarachtige invloed van de Heilige Geest daar de oorzaak van zijn.

Luther

Calvijn

Het gezag van de bijbel

Wat houdt het in als men zegt dat de bijbel gezag heeft? Sommige zijn van mening dat het in de kwaliteit van het Woord ligt. Alleen als de gelovigen in de 'woorden' van de Schrift 'het Woord' horen, kan er sprake van gezag zijn. Anderen geloven dat het gezag van de bijbel ligt in de geschiedkundige gebeurtenissen die daarin staan opgetekend. Weer anderen vinden dat het bijbels gezag christologisch is, m.a.w. de Heilige Schrift is alleen daar gezaghebbend waar hij spreekt en getuigt van Christus. In de 16de eeuwse reformatie ontstond de beroemd geworden leus 'sola scriptura', die gericht was tegen het gezag van pausen, kerkvaders en concilies. Dit artikel handelt over de visie van de twee grootste hervormers, Luther en Calvijn, op het gezag van de bijbel, op het motto 'sola scriptura' en op enkele andere aspecten die hiermee zijn verbonden. Wat verstonden Luther en Calvijn onder 'de bijbel alleen'?

Vier dingen: 1) de noodzaak van de bijbel, 2) het gezag van de bijbel, 3) de algenoegzaamheid van de bijbel en 4) de duidelijkheid van de bijbel.

De noodzaak van de bijbel

In negatieve zin is de bijbel nodig vanwege de verblindheid en zinsverduistering van het menselijk hart en vanwege de greep waarin Satan zijn in ellendige toestand verkerende volgelingen vasthoudt.

In positieve zin is de bijbel noodzakelijk voor het behoud van Gods Woord als een objectief getuigenis voor het mensdom. Luther heeft eens gezegd dat het voor een kind van God helemaal niet nodig is een alles-weter te zijn, maar

'te geloven en te volharden in Gods Woord, waardoor alleen wij kennis kunnen verkrijgen over God en de goddelijke dingen. Wij mogen niet zelf besluiten wat we over of van Hem willen geloven. Wij mogen slechts naar Hem luisteren en van Hem leren'.

De bijbel is een noodzakelijkheid. In 'sola scriptura' moet men dan ook zowel een afwijzing als een bevestiging zien. Het motto wijst iedere kennis over Gods verlossing af die buiten de bijbel om zou kunnen komen en het bevestigt dat die kennis alleen in Gods Woord kan worden gevonden. Van zichzelf is de mens volledig gespeend van iedere kennis om verlost te worden. Alleen de Heilige Schrift kan hem over zijn verlossing inlichten.

Calvijn in het bijzonder legt veel nadruk op het feit dat zowel in de oude als de nieuwe bedeling, God Zijn Woord schonk om een juist inzicht over Zich te laten hebben zonder iedere orakelkennis om (*Instituatie*, Bk. I, hfst. 7:1). '... de priesters namen uit die Schrift, wat zij het volk moesten leren'. - *Idem*, Bk. IV, hfst. 8:8. De hervormer wijst op de bevoegdheid van de apostelen om te leren wat Christus geboden had:

'Laat dit een vast beginsel zijn; geen ander woord mag voor het Woord Gods gehouden worden, en een plaats krijgen in de gemeente, dan wat ten eerste in de Wet en de Profeten is vervat, en vervolgens in de geschriften der apostelen; In de gemeente betaamt geen andere wijze van leren, dan naar voorschrift en regel van Zijn Woord.' - *Idem*, hfst. 8:8.

Calvijn stelt duidelijk dat Christus de opdracht van de apostelen begrensd had 'toen Hij hen opdroeg uit te gaan en te onderwijzen, niet wat zijzelf onnadenkend hadden geconstrueerd, maar alles wat Hij hen had geboden.' *Idem*. Toch geloofden zowel Luther als Calvijn in een tweevoudige kennis van God. Zij erkenden een vorm van algemene Godskennis in ieder mens, als een door God geschapen wezen en een Godskennis die tot het geestelijke bezit van de gelovigen behoort.

In zijn exegese van Galaten 4:8 zegt Luther:

'Ieder mens heeft een algemene kennis, namelijk dat God bestaat, dat Hij hemel en aarde heeft geschapen, dat Hij rechtvaardig is, dat Hij de bozen straft. Maar hoe God over ons denkt, wat Hij ons wil geven, wat Hij wil doen om ons te verlossen van zonde en dood en hoe Hij ons wil redden - hetgeen de bijzondere en de ware kennis Gods is -, dat is iets wat de mens niet weet.' - *Luthers Works*, Vol. 26, p. 399.

Ook Calvijn stelt zich zo op:

'Hoewel de klaarheid, waarmee God Zich in de hemel en op de aarde te aanschouwen geeft, de mens van alle verontschuldiging berooft, heeft het Hem nochtans behaagd ons een ander en beter hulpmiddel te geven, namelijk het licht van Zijn Woord, waardoor de mens Hem mag kennen tot zaligheid.' - *Idem*, Bk. I, hfst. 6:1.

Zonder de bijbel zijn we verstoken van een vaste leidraad of van een openbaring van de Allerhoogste Die in staat is ons van zonde en dood te redden. *Sola scriptura* betekent dat de bijbel een *noodzaak* is, dat we er niet buiten kunnen.

Het gezag van de bijbel

Het gezag van de Heilige Schrift is even onvoorwaardelijk als de noodzaak ervan. De mens heeft de bijbel nodig omdat het gezag van de Goddelijke openbaring in het Woord noodzakelijk is om hem de vreselijke toestand waarin hij zich bevindt te tonen. Toch dienen wij een nauwkeurig onderscheid te maken tussen autoriteit en noodzaak. Vele tijdgenoten van Maarten Luther zagen wel de noodzaak in van Gods Woord. Luthers nimmer aflatende nadruk op het gezag daarvan bracht hem echter in ernstig conflict met hen. Zijn 'sola scriptura' betekende in die zin een omwenteling, omdat het de bijbel een absolute auto-

riteit toekeende boven paus, vaders en kerkvergaderingen. Het meest aanstootgevend in de 'nieuwe leer' was het 'sola scriptura'.

Luther was niet tevreden met een betrekkelijke noodzakelijkheid van de bijbel. Nee, voor hem was de Heilige Schrift de enige hoogste autoriteit.

'In het rijk van de kerk heerst Gods Woord!' - *Luther's Works*, Vol. 4, p. 134.

'Wij moeten oordelen volgens het Woord van God'. - *Idem*, Vol. 26, p. 383.

'Wij dienen alle mirakelen en wonderen te beoordelen en te beschouwen in het licht van Gods Woord, om daardoor te zien of ze er in overeenstemming mee zijn'. - *Idem*, Vol. 24, p. 75.

Of hij nu in oppositie was tegen Rome of tegenover de sektariërs stond, Luther werd nooit moe dit beginsel van de 'bijbel alleen' te verkondigen.

Ook Calvijn kon de onderwerping van Gods Woord aan menselijke gezagdragers niet verdragen. Het merkteken van de ware kerk was de regel van de Heilige Schrift. Hij stelt daarover de volgende vraag:

'Als de kerk Christus' koninkrijk is en Hij slechts door Zijn Woord regeert, is het dan niet voor een ieder duidelijk dat het een leugen zou zijn, het bestaan van het koninkrijk van Christus te veronderstellen zonder Zijn scepter (dat is Zijn allerheiligst Woord)?' - *Idem*, Bk. IV, hfst. 2:4.

Beide reformatoren waren er zich terdege van bewust dat de zondige mens altijd weer autonoom (zichzelf tot wet) wil zijn.

De mens plaats zich altijd weer als rechter over alles wat geopenbaard is. Maar het Woord Gods komt niet tot de mens om diens autonomie te erkennen. Het komt juist om diens gezag volledig in twijfel te trekken en op losse schroeven te zetten. Om diens hoogmoedige poging het laatste woord te hebben te breken door het eeuwige Woord. Calvijn achtte het godslasterlijk de kerk voorrang boven en gezag over het Woord te geven. De kerk, zoals ook Paulus leerde, was gegrondvest op de leer der apostelen en profeten. Wij mogen niet de zaak omdraaien, alsof de moeder haar geboorte aan de dochter heeft te danken. Calvijn zegt dat iedere weigering om zich onder het Woord te buigen gelijkstaat met de verwerping van Christus Zelf (Commentaar op Jesaja 11:4).

De moderne opvattingen over het gezag van de bijbel liggen niet in de lijn van Luther en Calvijn. Het is echter belangwekkend dat veel van de moderne opvattingen reeds door deze geestelijke zonen van Paulus werden voorzien. Velen zien thans Christus als hoogste autoriteit, wat ogenschijnlijk volkomen juist is, als ze het gezag van de bijbel maar niet verwerpen. Calvijn evenwel ziet Christus' leiding in en door, niet los van het Woord (zie Commentaar op Ef. 4:11). Dit geldt trouwens ook voor al diegenen die zich aan het directe gezag van de Heilige Geest willen overlaten. Leiding door de Heilige Geest, zonder of inplaats van het Woord, is wankel en vaag. Christus heeft de Geest mét het Woord gegeven om juist zo'n wankel basis te vermijden.

Woord en Geest horen onlosmakelijk bij elkaar (*Instituatie*, Bk. I, hfst. 9:3).

Er zijn theologen (zoals John Macquarrie, *Beginselen van de Christelijke Theologie*) die opperen dat er meerdere bronnen van gezag bestaan. Zij moeten dan maar eens luisteren naar het 'sola' van Luther. Hij verwierp de gedachte, evenals trouwens Calvijn, dat de Heilige Schrift door de kerk wordt geschapen.

'De kerk is gegrond op het woord van het Evangelie, dat is het Woord van Gods wijsheid en deugd'. — *Luthers Werke*, B. 4, p. 189. 'Het Woord Gods bewaart de kerk Gods' — *Idem*, B. 3, p. 259.

De kerk dankt inderdaad haar bestaan aan het Woord en wordt daar ook door bevestigd (*Luther's Works*, Vol. 24, p. 362).

Luther wenste absoluut niet te luisteren naar de sofisten (drogredenaars) die de superioriteit van de kerk boven het Woord voorstonden, vanwege de veronderstelde opstelling van de canon door de kerk. We moeten hiervoor wel het onnavolgbare antwoord van de hervormer aanhalen:

'Wat een schitterend argument! Ik keur de bijbel goed. Daarom sta ik boven de bijbel. Johannes de Doper erkent de Christus. Hij wijst Hem als zodanig aan. Daardoor zou hij boven de Christus staan? De kerk hecht haar goedkeuring aan het christelijk geloof, aan de leer, aan de bijbel. Zou daarom de kerk boven deze staan?' — *Idem*, Vol. 26, p. 57.

Hier hoeft niets meer aan toe te worden gevoegd. Voor Luther en Calvijn betekent het 'sola scriptura' het hoogste en meest absolute gezag van de bijbel. Hun opvatting is slechts de weerspiegeling van Paulus' standpunt en dient daarom ook onze leidraad te zijn.

De genoegzaamheid van de bijbel

Thans zijn we aangeland bij het volgende punt: de voldoende van de bijbel. Ook hier geldt: deze eigenschap is onlosmakelijk aan de vorige twee gebonden. De bijbel heeft betrekking op alle mensen. Hij is noodzakelijk voor iedereen, hij heeft gezag over iedereen.

'Sola scriptura' vormt de afwijzing van iedere vermenging van menselijke opvatting met de visie van het Woord Gods. De Heilige Geest is tegenwoordig in de openbaring van het Woord. Iedere leer die niet in overeenstemming is met de Heilige Schrift dient te worden afgewezen 'zelfs als het dagelijks wonderen sneeuwt' *Idem*, Vol. 24, p. 367).

Luther verachtte allerminst de symbolen (geloofsbelijdenissen) der kerk (*Idem*, Vol. 37, p. 185, 186), maar aanvaardde ze alleen op grond van het feit dat ze hun grondslag in de bijbel hadden.

Trouw aan het Woord van God was het grote criterium, niet alleen voor de belijdenissen, maar ook voor zijn visie op de kerkvaders. Ofschoon hij, evenals Calvijn, hun geschriften steeds weer aanhaalde, weigerde hij absoluut voor hen te buigen als hun leer in conflict was met de Heilige Schrift. Daarom stelde hij:

'Ik zal niet luisteren naar de kerk of de kerkvaders, zelfs niet naar de apostelen, tenzij het zuivere Woord Gods wordt gebracht en geleerd'. — *Idem*, Vol. 26, p. 67.

'Een kerkvergadering heeft geen macht nieuwe geloofspunten vast te leggen, zelfs niet als de Heilige Geest aanwezig is. Zelfs het concilie der apostelen in Jeruzalem heeft niets wezenlijk nieuw in de geloofsleer geïntroduceerd. . .'. — *Idem*, Vol. 41, p. 123.

'Een kerkvergadering heeft wel de bevoegdheid — en is zelfs verplicht deze uit te oefenen — nieuwe geloofsartikelen te onderdrukken en te veroordelen op grond van de bijbel en de oude leer'. — *Idem*.

Calvijn huldigt hetzelfde standpunt (zie ook *Institutie*, Bk. 4, hfst. 9 als hij zich als volgt uitspreekt:

'Verder, zij die, na de Schrift te hebben verloochend, veronderstellen dat er een andere weg is om God te bereiken, dienen niet zozeer te worden beschouwd als door dwaling te zijn gegrepen als door dwaasheid te zijn meegesleept. Want onlangs zijn bepaalde dwazen opgestaan die, in grote hoogmoed, de positie van de Hei-

lige Geest voor zich opeisend, alle leer verachten en spotten met de eenvoud van hen die, zoals zij stellen, de dode letter volgen'. — *Idem*, Bk. 1, hfst. 4:1.

Deze fanatici, die zich op de Geest *inplaats* van op het Woord beriepen, lieten hun minachting voor dat Woord maar al te graag blijken. Zij ontkenden de voldoende en de volmaaktheid van de Heilige Schrift. De Heilige Geest zal echter in overeenstemming met de Schrift spreken, want deze horen onafscheidelijk bij elkaar (*Idem*, Bk. 1, hfst. 9:2 en 4:3).

De opvatting dat in charismatische ervaringen gezag ligt, is thans aktueel. Evenals de leer dat het mogelijk is buiten de bijbel om goddelijk gezag te vinden. **Het is daarom noodzakelijk opnieuw krachtig vast te stellen dat het Woord voldoende is.**

Het hoeft niet te worden aangevuld met uitspraken van pausen, kerkvaders of concilies. Evenmin met privé-openbaringen en visioenen van enthousiaste religieuze fanatici.

De duidelijkheid van de Heilige Schrift

Wij hebben thans gewezen op de noodzaak, het gezag en de voldoende van de bijbel. Ten slotte willen wij nog het een en ander zeggen over de duidelijkheid of de wezenlijke klaarheid van het Goddelijk Woord. Indien de noodzaak daarvan gericht is tegen het rationalisme (door redenering komen tot kennis der waarheid), het gezag ervan tegen de menselijke autonomie, de algemeenegzaamheid tegen de mystiek, dan is de duidelijkheid ervan gericht tegen het klerikalisme (te groot gezag en invloed van kerkelijke leiders-klerus).

Rome hield het Woord binnen de kringen van de kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders en geleerden. Luther en Calvijn daarentegen verbraken de eeuwenoude ketenen die de bijbel gebonden hadden gehouden in de studeerkamer van theologen. Zij schonken het Woord Gods weer aan het eenvoudige volk. In zijn commentaar op Psalm 37 zegt Luther:

'In de gehele wereld is geen boek zo helder geschreven als de Heilige Schrift; vergeleken met alle andere boeken is het als de zon ten opzichte van alle andere lichten'.

Luther beschuldigde het pausdom ervan de aan de bijbel zo eigen helderheid te hebben verduisterd en de gewone gelovigen te hebben afgehouden van de ondubbelzinnige waarheid. Hij protesteerde daarom:

'dat ze de Schrift haar enige, eenvoudige en vaste betekenis hadden ontnomen; zij verblinden onze ogen, zodat we wankelen en niet over een betrouwbare uitleg beschikken. Wij zijn als behekst, beetgenomen, terwijl ze met ons spelen als gokkers met hun dobbelstenen'. — *Luther's Works*, Vol. 32, p. 26.

Met Erasmus lag de zaak al niet veel gunstiger. In Luthers ogen dwaalde hij ernstig toen hij stelde dat 'behalve de voorschriften gemaakt om ons bestaan te regelen' de bijbel op vele plaatsen duister en ondoorgrondelijk is. In zijn *Knechtelijke Wil* klaagt Luther:

'Met zulke vogelverschrikkers heeft Satan de mens op de vlucht gejaagd voor het lezen van de Heilige Geschiedenissen en ze verachtelijk proberen te maken. . .'.

Men dient zich er echter voor te hoeden dat de opvatting over de duidelijkheid van de bijbel in strijd zou zijn met de protestantse nadruk op de ijverige uitleg van het Woord. De volgende, zeer toepasselijke opmerkingen van Calvijn hierover, zijn ten volle de aandacht waard:

'Als we dan tevreden behoren te zijn met het Woord Gods alleen, wat voor doel wordt dan gediend met het luisteren naar preken, elke dag opnieuw, of zelfs met de uitleg van onze herders? Heeft niet iedereen de gelegenheid om de bijbel te lezen? Paulus echter wijst leraren aan voor het uitdelen en recht snijden van het Woord zoals een vader voedsel uitdeelt aan zijn kinderen en het brood in kleine stukken snijdt'. — *Commentaar op 2 Tim. 2:15*.

'Niemand onder ons zal ooit een goed dienaar des Woords zijn, tenzij hij eerst een geleerde wordt'. — *Predikatie over Deut. 5:23-2*. '...hoevelen (van de evangeliedienaren) zijn er niet die slechts een oppervlakkige blik in de Heilige Schrift hebben geworpen en er zo slecht in thuis zijn dat zij bij ieder nieuw idee hun opvattingen wijzigen'. — *Predikatie over 2 Tim. 1:13, 14*.

Hoezeer hebben wij deze adviezen nodig! Het is alsof Calvijn in onze tijd leeft als hij deze woorden vol aktualiteit uitspreekt. De helderheid en duidelijkheid van de bijbel mag ons niet tot onverschilligheid ten aanzien van bijbelwetenschap leiden. Evenmin mogen we de opvatting huldigen dat wij de ware bedoelingen van Gods Woord best kunnen verstaan zonder de bijstand van de Heilige Geest. Als hij Calvijns leer bespreekt, schrijft R. S. Wallace:

'Het gezag van de Heilige Schrift vindt zijn authenticiteit (geldigheid) in het innerlijk getuigenis van de Heilige Geest. De eerbied van de kerk voor de bijbel vindt voornamelijk zijn oorzaak in de werking van de Heilige Geest. Deze geeft de gelovige een innerlijk getuigenis dat dit woord Gods Woord is'. — R. S. Wallace, *Calvin's Doctrine of the Word and the Sacraments* (Oliver & Boyd, 1953); zie ook *Instituut*, Bk. 1, hfst. 7:5.

Ten slotte, met betrekking tot de wezenlijke klaarheid van de bijbel, willen wij niet de indruk wekken dat wij de totale duidelijkheid en begrijpelijkheid daarvan verdedigen. Natuurlijk zijn er punten in Gods Woord die Zijn kinderen met de beste wil van de wereld nog niet kunnen bevatten. Waar wij op doelen, met Luther en Calvijn, is het fundamentele voor onze verlossing wat de bijbel behandelt. Door de genadige dienst van de Heilige Geest kan ieder mens deze grondbeginselen van Gods Woord verstaan.

Is de reformatorische visie op de bijbel nog aktueel?

Wat hebben Luther en Calvijn de christenen van vandaag met betrekking tot hun 'sola scriptura' te zeggen? Daarvoor dienen we die visie te bestuderen.

Ten eerste zagen Luther en Calvijn, als een paulinische echo, in dat de mens zich in een wanhopige, tragische situatie bevindt. De mens is verloren en zelf niet in staat om ook maar iets aan zijn redding te doen. Daarvoor heeft hij het Woord van de Allerhoogste nodig. Dat er een algemene, natuurlijke openbaring zou bestaan ontkennde geen van beide, maar het is de mens onmogelijk zonder het Woord tot kennis van zijn redding door God te komen. Dus tot geloof te komen! Deze trieste realiteit is de grondslag voor de diepe noodzaak van de bijbel. Moderne christenen dienen zich dit, voor zover dat niet het geval is, weer bewust te worden.

In zijn artikel: *Datumgrens: Bangkok!* (Christianity Today, 30 maart, 1973) zegt Harold Lindell hetzelfde over de '1972-1973 World Conference on Salvation Today' (Wereldconferentie over Verlossing Vandaag):

'De deelnemers aan de conferentie en de assemblee besteedden, naast het luisteren naar drie lange verhandelingen, de meeste tijd in groepsbesprekingen. Daaruit kwam een overmaat van verklaringen, maar geen enkele duidelijke uiteenzetting van de betekenis van Verlossing Vandaag, maar ook niet van gisteren en voor morgen! Op het aanplakbord voor publieke opinies verscheen wel een aantal interessante meningen in de openbaarheid: 'Het gaat om de mens. De mens lijdt, verlossing ligt in het deelhebben aan het lij-

den'. Na een niet op het programma staande bijeenkomst over China, waarin een afgevaardigde Voorzitter Mao verheerlijkte als verlosser, verscheen er nog een motto: 'Verlossing — moge God China voor bekering behoeden'. — p. 7.

Het zal niemand verbazen als op zo'n congres de bijbel nauwelijks meer enige aandacht krijgt. Luther en Calvijn spreken thans tot een kerk als deze. In een tijdperk waarin men zich 'gaat richten op oosterse verlossingsreligies', heeft de christenheid grote behoefte aan de verkondiging van een verloren wereld en het totale bankroet van de niet-bijbelse religies, zowel in het oosten als in het westen.*

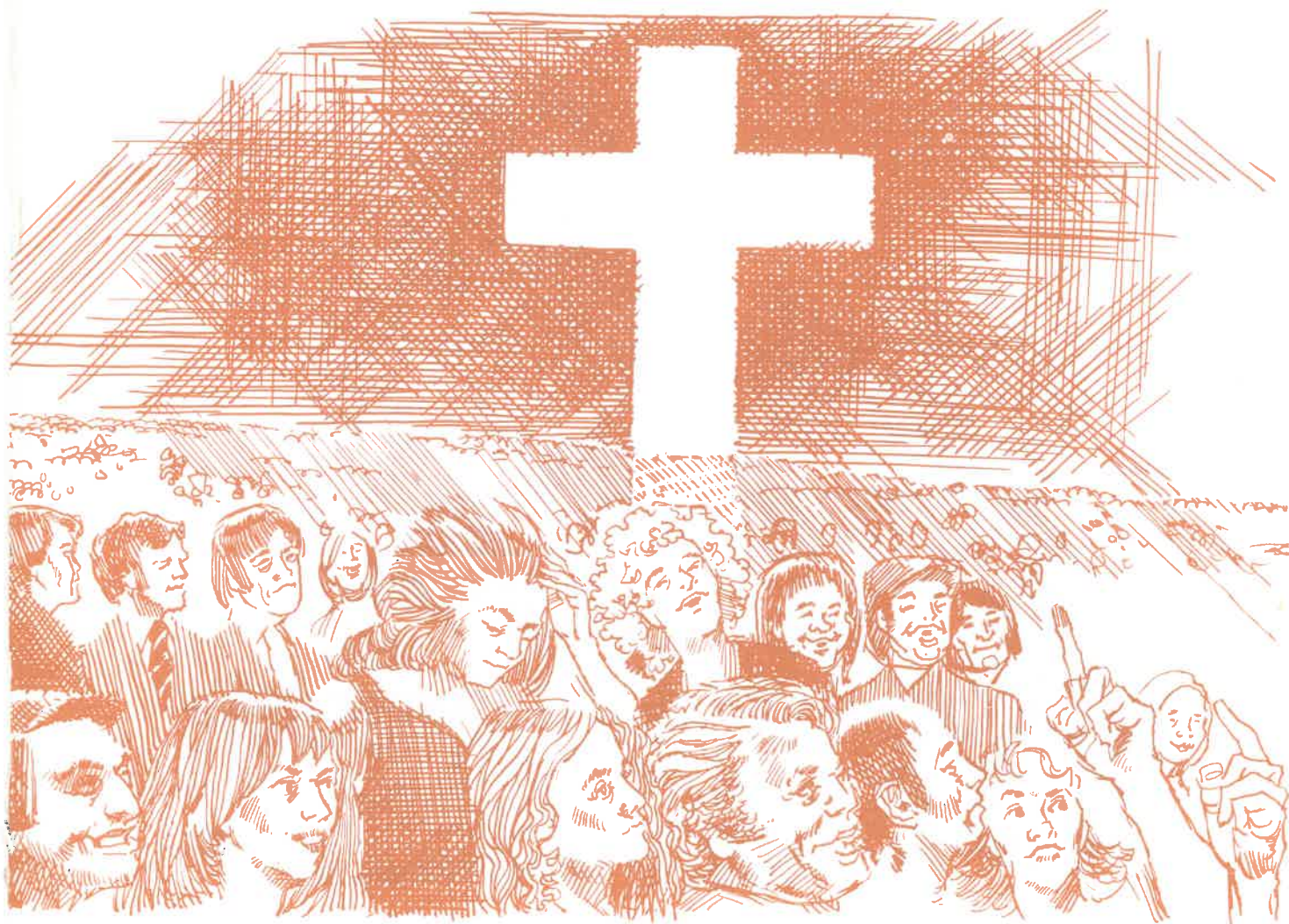
Luther en Calvijn spreken overigens niet alleen over dit soort problemen tot de christen van deze tijd. Ook laten zij hun mening horen over de aard van de openbaringen in de bijbel. Over het algemeen ziet de moderne theologie alleen oppergezag in God en kent ze de bijbel slechts een betrekkelijke autoriteit toe. Beide reformatoren zagen de bijbel evenmin als in de plaats van God staande, maar als de uitdrukking van Gods bedoelingen, plannen en wil. Bernhard Ramm stelt dan ook vast dat zij zeker geen 'monistisch beginsel van gezag huldigen, maar dat in hun leer meer een 'gezagspatroon' zichtbaar wordt'. Dit patroon wordt gevormd door de 'lijnen' van Jezus Christus' gezag, van het gezag van de Heilige Schrift als het geopenbaarde Woord Gods en van het inwendige gezag van de Heilige Geest (zie Bernhard Ramm, *The Pattern of Religious Authority*).

Dit is een punt van kardinale betekenis. Eén beginsel van autoriteit kiezen en aan de andere voorbijgaan, vormt een ernstige vergissing. Wie Gods gezag boven de autoriteit van de bijbel stelt, doet noch recht aan de bijbel noch aan de protestantse reformatie. God heeft namelijk besloten, in Zijn alwetende wijsheid, in en door de bijbel, geïnspireerd door de Geest, tot ons te spreken. Wie Jezus Christus als het normgevende criterium van openbaring en gezag kiest (zie Emil Brunner, *Openbaring en Rede*, p. 127-130- *Dogmatik*, I, p. 107) of de 'nieuwe mens in Christus' (zie Paul Tillich, *Systematic Theology*, Vol. I, p. 47), zal ten prooi vallen aan een autonome en willekeurige selectie die meer tekenend is voor de behoefte van de mens dan voor diens wijsheid. God spreekt in de bijbel — Zijn Woord waardoor Jezus Christus Zijn koninkrijk regeert via de Heilige Geest, Die voortdurend getuigt van het levende Woord.

Luther en Calvijn roepen daarom ook de moderne christenheid terug naar het absolute van de bijbel als het Woord van God in deze wereld.

Ten derde, Luther en Calvijn doen een krachtige oproep aan de moderne, evangelische kerken. Dit gebeurt niet in het minst omdat veel van deze kerken op hún manier de Heilige Geest van Gods Woord losmaken. Zij plaatsen het hoogste gezag in de innerlijke ervaring van de gelovige, hetgeen ten koste gaat van het gezag van de bijbel. Formeel zal men dit ontkennen, maar het feit blijft dat aan de geloofservaring een te grote plaats wordt toegekend. Luther en Calvijn hebben voortdurend gestreden tegen de roomse pretenties van een direct contact met de Geest

* Het is belangwekkend hierbij een verklaring van het Vaticaans Concilie II aan te halen met betrekking tot de plaats van niet-christelijke joden, moslims en atheïsten. Zie *Dogmatische constitutie van de Kerk*, hfst. 11, paragraaf 16 voor een volkomen onbijbelse uitspraak.

in en door pausen en concilies, waardoor de Kerk de hoogste bevoegdheid van God hier op aarde zou bezitten. De roomse theologie erkent wel dat de Geest ook door de bijbel spreekt, maar stelt tevens dat dit niet de uiteindelijke plaats is van Diens werkzaamheid.

De christenheid dient op haar hoede te zijn. Het wonderlijke, het ongewone, het pragmatische kan onze visie op het Woord Gods zo beïnvloeden dat we dit alleen nog maar zien als een bevestiging van onze ervaringen. De leuze: 'iemand met een ervaring wint het altijd van iemand met een argument', is uiterst gevaarlijk en kan zelfs tot heidendom leiden! Een wonder, een veranderd, bekeerd leven, enz. kan als een uiteindelijk zegel worden gebruikt om iedere discussie af te sluiten en zelfs tot beschuldigingen leiden (zoals 'het wederstaan van de Geest') aan het adres van mensen die hier wat gereserveerd tegenover staan. De grondregel moet echter zijn: is een leer niet in overeenstemming met de bijbel, dan is hij onjuist. Wallace reageert op dit punt als volgt:

'Er bestaat, volgens Calvijn, geen twijfelachtiger en gevaarlijker handelen dan te proberen contact te maken met Gods Geest door zich te richten op een andere bron van openbaring dan het Woord

Gods. 'Het is de geest van Satan die gescheiden is van het Woord, terwijl dit Woord altijd door Gods Geest wordt begeleid'. – Wallace, *idem*, p. 129.

Ten slotte, Luther en Calvijn bekritisieren door hun diepe overgave aan het gezag van de bijbel, de theologie van deze tijd evenals de prediking in de evangelische kerken. Zie de waarlijk verbazingwekkende arbeid van de twee hervormers verricht voor de verklaring en uitleg van het Woord in prediking, onderwijs en geschriften. De scherpe tegenstelling tot de moderne theologie en prediking valt onmiddellijk op. Hoe droevig wordt de bijbel tegenwoordig verwaarloosd! Wel horen we veel pseudodramatiek, veel bijbelgeschiedenissen in populaire verhaaltrant, romantisering van de levens van de geloofshelden, waarvan de meeste overigens gladde clichés zijn.

Waar is de zorgvuldige exegese? Waar de diepe drang de boodschap van de Schrift klaar uit een te zetten? Als we werkelijk geloven dat het Woord en de Geest onscheidbaar zijn, moet dit dan niet te zien zijn in de kwaliteit van bijbeluitleg?

Moge God helpen om de onderwaardering van de bijbel te overwinnen.

Aristoteles

Mozes

Een nieuwe reformatie?

'Een nieuwe reformatie op komst?' Een vraag vol hoop en verlangen, gesteld door de redakteur van 'Christianity Today', in het nummer van 26 oktober 1973. Hij schreef het volgende:

'We leven in een sombere, neerdrukkende tijd. Precies zo'n periode waarin de 16de eeuwse hervorming ontstond. Wellicht zal ergens in een verre uithoek van de wereld een nieuwe reformatie ontstaan die onverwachts en op dramatische wijze zal doorbreken. Laat ons bidden om een opleving van ware godsdienst die zal ontstaan uit de oorspronkelijke bronnen.'

Die oorspronkelijke bron voor een nieuwe reformatie is ons inziens Gods Woord. Dat Woord is via het Hebreeuwse volk tot ons gekomen.

De Hebreërs hadden een geheel eigen en aparte wijze van denken en spreken. Onze moderne cultuur is heel anders. Daarom zijn we vaak niet in staat de werkelijke en uitzonderlijke kracht van de woorden en begrippen, gehanteerd

door de bijbelschrijvers, te vatten en te peilen. Bij het lezen van die geïnspireerde woorden zijn we altijd geneigd deze te verstaan en uit te leggen in het kader van onze eigen cultuur, traditie en theologische vooronderstellingen. We moeten vaak de aangroeisels van eeuwen wegschrappen om het woord van de bijbel duidelijk binnen het raam waarin het werd geschreven en in zijn oorspronkelijke indringendheid te laten spreken.

De laatste jaren is er waardevol werk verricht in het onderzoek van het griekse en hebreeuwse denken. Een aantal onderzoekers vestigden de aandacht op de inderdaad opvallende tegenstelling tussen deze twee denkwerelden. Dit is voor elke lezer van de bijbel van het grootste belang. Hoewel het Nieuwe Testament werd geschreven in het Grieks, mogen we nog niet veronderstellen dat het daarom altijd de kenmerkende trekken van het griekse denken in zich draagt. Alle bijbelschrijvers, met uitzondering wellicht

van Lucas, waren van Hebreeuwse afkomst. Hun moedertaal was Aramees, een semitische taal nauw aan het Hebreeuws verwant. Het Nieuwe Testament ligt diep geworteld in het Oude Testament en draagt onmiskenbaar het stempel van het hebreeuwse denken.

Enkele voorbeelden van de tegenstelling tussen het griekse en hebreeuwse denkpatroon

1 *Concreet en abstract*¹⁾ Het onderzoek is het er over het algemeen over eens dat het hebreeuwse denken sterk zoekt naar concreetheid, terwijl het griekse de voorkeur geeft aan abstractie. Zo zegt de apostel Johannes bijvoorbeeld: 'Zonde is wetteloosheid' (1 Joh. 3:4). Hij schreef dit wel in het Grieks, maar de opvatting die er in ligt is zuiver hebreeuws. Voor de Hebreëer waren gerechtigheid en zonde heel concrete, bijna tastbare, en in ieder geval zichtbare zaken. God had Zijn wil bekend gemaakt en Zijn wet geschonken. Gerechtigheid betekende voor hem leven overeenkomstig die wet, zonde was overtreding ervan. Dat was het concrete denkraam waarin de bijbelschrijvers hun boodschap verkondigden.

Het griekse denken echter was meer geneigd om zonde op een abstracte wijze te bepalen en hoewel deze visie vaak veel waarheid bevatte, was hij veelal toch voor allerlei uitleg vatbaar door de onderliggende vaagheid ervan.

2 *Dynamisch en statisch*²⁾ In zijn boek *Hebrew Thought compared with Greek* (Een vergelijking van het hebreeuwse en griekse denken; SCM Press, in 1954 in Duits en in 1960 in Engels uitgegeven) zegt Thorliff Bowan:

'Als men het Israëlitisch denken wil kenschetsen, blijkt duidelijk dat het in de eerste plaats dynamisch, krachtig en hartstochtelijk was, soms zelfs opvliegend van karakter; overeenkomstig is het griekse denken statisch, irenisch of vredig, gematigd en harmonieus van aard te noemen. . . Voor wie de griekse wijze van denken als ideaal voorkomt, schijnt de Hebreëer in zijn denken en wijze van uitdrukken vaak overdreven te zijn, buitensporig, soms zelfs wanklantig en van slechte smaak getuigend.' - p. 25.

Voor de Hebreëers is het leven vol activiteit en beweging. Jahwe is de God Die onophoudelijk handelend optreedt in de geschiedenis:

'Voor de Israëliet was de enig bestaansbare werkelijkheid actie en beweging. De werkelijkheid was voor hen niet het inactieve, het onbewegelijke. . . Tijd is geen leegte, het is niet inhoudsloos, maar het vormt juist een werkzaamheid vol betekenis.' - James Barr, *The Semantics of Biblical Language* (De taalkundige betekenis van de bijbelse taal, Oxford University Press, 1961).

Volgens de hoogste vorm van griekse wijsheid stond de werkelijkheid der dingen boven activiteit en beweging en was daarom statisch en onveranderlijk.

Laten we nu eens zien wat deze twee denkwijzen met ons verstaan van de bijbel te maken hebben. Neem bijvoorbeeld het woord 'horen'. Iemand heeft er eens op gewezen dat men zich een rabbi die uit de Schrift reciteert moet voorstellen als iemand die gedurende zijn voorlezing de synagoge op en neer loopt. De griekse denker daarentegen kan men zich slechts voorstellen in rustige overpeinzing verzonken. Als de bijbel ons gebiedt: 'Hoor het Woord des Heren', betekent dat niet dat we worden opgeroepen het Woord tot een onderwerp van onze overdenking te maken. Het wijst ons op onze noodzakelijke bereidheid op dat Woord te reageren en ernaar te handelen. Dat is de hebreeuwse visie.

Toen Petrus in het huis van Cornelius het evangelie predikte, vermeldt de geschiedenis dat de Heilige Geest 'viel op allen die het Woord hoorden' (Hand. 10:44). Het is

duidelijk dat dit 'horen' veel meer inhield dan Petrus' boodschap aan een beschouwende overdenking te onderwerpen.

Hetzelfde geldt voor 'geloven'. Als we het Nieuwe Testament lezen, met als achtergrond het Oudtestamentisch en hebreeuwse denken, dan zien we dat geloven veel meer betekent dan een gewoon maar met iets instemmen. Hebreëen 11 toont duidelijk dat geloof met grote activiteit in verband wordt gebracht. Geloof (in zijn ware betekenis) zonder daden, zonder werken dus, is volgens de hebreeuwse opvatting inhoudsloos, zelfs ondenkbaar, of zoals Jacobus het uitdrukt, dood! Geloof kan, volgens de hebreeuwse visie, niet tot een louter intellectueel proces worden gereduceerd. Luther zei erover: '. . . dit geloof is een levend, krachtig, werkzaam en machtig iets'.

Zo moet ook het hebreeuwse begrip 'gedenken' dynamisch worden verstaan. Toen God de verdrukking der Hebreëers in Egypte zag, 'hoorde Hij hun klacht en gedacht aan Zijn verbond. . . ' (Ex. 2:24). Gods 'gedenken' betekent hier dat Hij gereed stond tot handelen, 'bemoeienis met hen' te hebben.

Over het grote Babylon wordt in het boek De Openbaring gezegd: 'God heeft aan haar ongerechtigheid gedacht' (Openbaring 18:5). Ofschoon in het Grieks geschreven, brengt het op treffende wijze de hebreeuwse zin van handelen tot uitdrukking. God handelt tegen de zonden van Babylon en straft ervoor. Op de plaatsen waar Gods Woord de berouwvolle zondaar verzekert dat God zijn zonden niet zal 'gedenken', betekent dat: God zal niet overeenkomstig de zonde handelen.

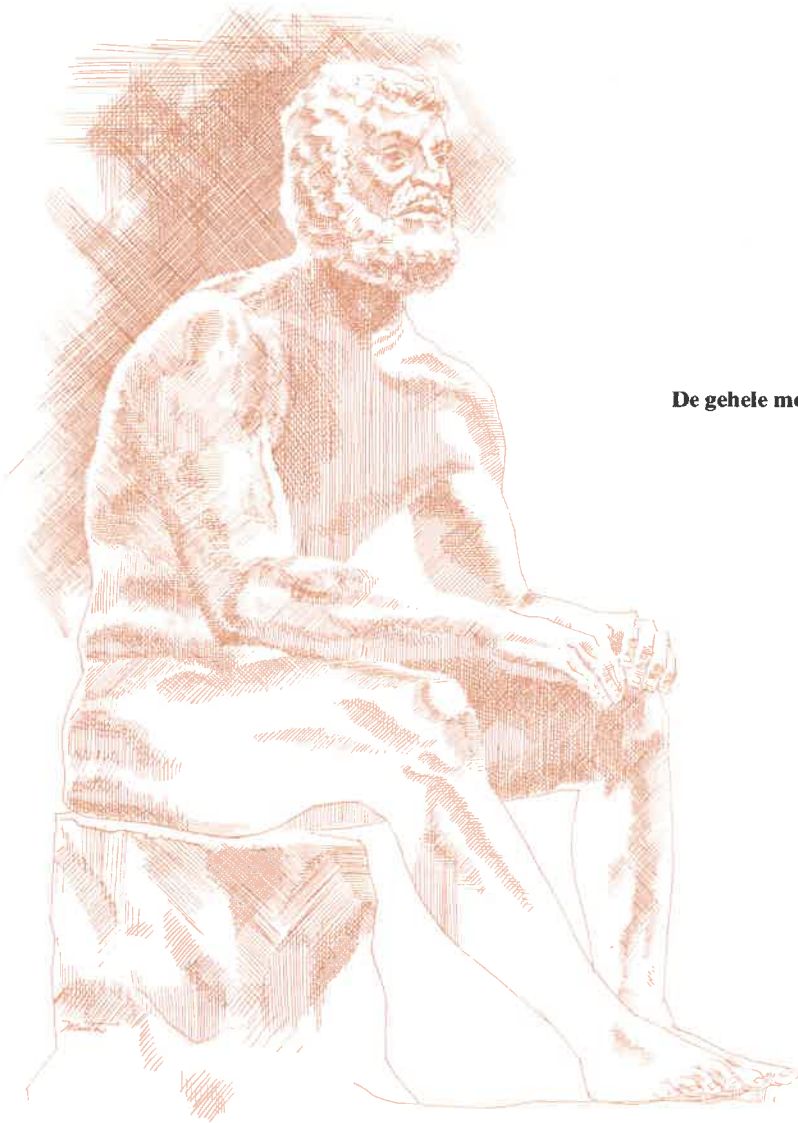
3 Eenheid en tweehed

'In het griekse denken is de mens dualistisch³⁾; een onsterfelijke ziel, gevangen of opgesloten in een sterfelijk lichaam; de twee zijn slechts tijdelijk en min of meer toevallig op elkaar betrokken. In het hebreeuwse denken zijn 'ziel' en 'vlees' niet te scheiden, maar het laatste is de uiterlijke en zichtbare manifestatie van het eerste.' - Bowan, *Idem*, p. 12.

Het maakt een groot verschil of we het lichaam zien als een gevangenis of als een 'tempel van de Heilige Geest' (1 Cor. 6:19). Socrates, de Griekse wijsgeer, zag de dood rustig en vol vertrouwen onder ogen, omdat hij vast geloofde in een onsterfelijke ziel. De apostelen echter sporen de gelovigen aan hun vertrouwen te stellen op hun leven dat 'geborgen is in Christus' (Col. 3:2-4). Ze vertroosten de nabestaanden met de hoop der wederopstanding. Onze visie op de antropologie (leer van de mens in theologische zin) en op de eschatologie (de leer der laatste dingen) kan onmogelijk bijbels zijn als we deze bijbel blijven lezen met een griekse bril.

4 *Relationeel en ontologisch*⁴⁾ Het is kenmerkend voor het bijbelse denken de waarde van de dingen te zien in betrekking tot datgene waaraan ze die waarde ontleen. Het griekse denken daarentegen neigt ertoe de waarde van iets te bepalen op grond van inherente, aangeboren kwaliteiten. Omdat het hier in feite om de kern van het evangelie gaat, zullen we dit wat ruimer toelichten met enkele treffende voorbeelden.

a. Adam en Eva mochten niet eten van een bepaalde boom in het midden van de Hof. Op grond van onderzoek kwam Eva echter tot de overtuiging 'dat de boom goed was tot spijze' (Gen. 3:6). Dit laat zien dat iets op zichzelf nog niet giftig hoeft te zijn om ons onder de 'vloek des doods' te brengen. In dit geval was het alleen het Woord van God

De gehele mens

dat het eten van de vrucht tot zonde verklaarde. Het is daarom niet voldoende de dingen uitsluitend te beoordelen op wat we kunnen waarnemen, maar allereerst moeten we vragen: in welke betrekking staat het tot het Woord Gods? b. Hetzelfde geldt voor dingen die soms heilig worden genoemd. De eerste maal dat er in de bijbel sprake is van iets heiligs, is in Gen. 2:1-3:

'Alzo werden voltooid de hemel en de aarde en al hun heir. Toen God op de zevende dag het werk voltooid had, rustte Hij op de zevende dag van al het werk dat Hij gemaakt had. En God zegende de zevende dag en heiligde die, omdat Hij daarop gerust heeft van al het werk, dat God scheppende tot stand had gebracht.'

In de dag zelf schuilde niets bijzonders dat hem heilig zou maken, evenmin als de boom iets bevatte waardoor deze kwaad zou zijn. De Hebreërs ontvingen het sabbatsgebod niet omdat er op die dag iets bijzonders was gebeurd, of dat God een groot werk had verricht. In feite staat er vermeld dat God op die dag rustte. Waarom was hij dan heilig (Ex. 20:8) voor de Hebreër? Eenvoudig omdat Gods Woord de zevende dag heilig had verklaard. Hetzelfde geldt voor de heilige vaten van de tabernakel. Vervaardigd van klei, brons of ander materiaal waren ze natuurlijk niet

van zichzelf heilig. Het gebruik in de tabernakel voor de dienst des Heren stempelde ze zo. Zo waren de Israëlieten een heilig volk, niet omdat ze van zichzelf beter waren dan bijvoorbeeld de Hittieten of de Egyptenaren, maar omdat ze als Gods volk apart gesteld waren.

Zoals ook Prof. Dr. A. A. van Ruler zei:

'Het betekent ook: aan alles inhoud geven, aan alles bestand geven, aan alles zin geven. Christus' alomtegenwoordigheid, Zijn aanwezigheid in alle dingen houdt in, dat alle dingen nu ook betekenis hebben. Een roos heeft betekenis, want Christus is de zin der natuur. Het jaar 1947 heeft betekenis, want Christus is de zin der geschiedenis. . . De betekenis ligt niet in de dingen zelf – alle dingen zijn tijdelijk, vergankelijk, van voorbijgaande aard – als het herfst wordt, verflenst de roos en valt af, en met de oudejaarsavond verdwijnt het jaar in de schoot van het verleden, en man en vrouw kunnen alleen maar zo leven in het huwelijk, dat ze weten dat ze eenmaal uit elkander gaan en dan is het huwelijk voorbij. Maar daarmee is het niet zinloos geworden. *De dingen hebben hun betekenis buiten zichzelf in Christus.* . . Dat is de hoogste christelijke wijsheid: het relatieve serieus nemen en weten dat buiten Christus alles volmaakt zinloos is in zichzelf. De messias draagt de werkelijkheid. . . Onweerstaanbaar dringt zich hier de parallelie met de leer van de rechtvaardiging aan ons op, waar ook sprake is van een 'schenken en toerekenen' van de gerechtigheid van Christus aan de zondaar.' – *De vervulling der wet*, p. 113, 114.

c. Dit brengt ons bij de bijbelse visie op de waarde van de mens. De Grieken hadden een ontologische mensbeschouwing. Zij achtten hem van waarde omdat hij een 'vonk van goddelijkheid' in zich zou hebben, een aangeboren onsterfelijke ziel.

De bijbel daarentegen ziet de mens als waardevol in verband met zijn schepping door God en zijn verlossing door Jezus Christus. Ja, de mens wordt zelfs zeer kostbaar geacht. Niet om een innerlijke waarde, maar door een grote waarde buiten hem, namelijk omdat hij gekocht is door het bloed dat vloeide aan het kruis van Golgotha.

Mefiboseh was maar een eenzame, kreupele man. Toch was hij in Davids ogen een kostbaar mens. . . omdat hij een zoon van Jonathan was. Een vrouw gaf zo weinig om het leven van een kind dat ze bereid was het in tweeën te laten hakken. Voor de andere vrouw was het kind zo kostbaar dat ze er wel afstand van wilde doen. De kostbaarheid lag niet in de eerste plaats in het kind zelf, maar werd bepaald door de mate van liefde. Dit toont duidelijk de Hebreeuwse visie: de waarde van iemand wordt niet bepaald door de persoon zelf, maar door de betrekking die er bestaat tot degene die hem waardevol acht.

d. Dit beginsel van aan betrekkingen ontleende waarde (relationele waarde) wordt zeer wezenlijk als we het toepassen op het evangelie van Jezus Christus. De geloofsrechtigheid die ons in het evangelie wordt aangeboden is nimmer een kwaliteit in onszelf, maar wordt ons toegerekend door de geloofsband met Jezus Christus. De gelovige staat voor God met een volmaakte gerechtigheid, maar deze volmaaktheid is niet *ontologisch* (hij bezit hem niet als kwaliteit of als eigenschap), maar is *relationeel* (het is de gerechtigheid van Hem Die het hem toerekent). Als we zien op het kruis waaraan de Zoon van God stierf, zien we ook de voorwaarden waarop God met de mens handelt. Niet op voorwaarde van zijn persoonlijke eigenschappen en inzet. Jezus Christus was de Gerechtigheid Zelf. Toen Hij de zonde van de mensheid op Zich nam, Zich volledig identificeerde met de zondaar, beschouwde God Hem als een zondaar en liet Hem boeten. Daardoor hebben wij het grote voorrecht gekregen dat God óns met Christus identificeert en ons rechtvaardig beschouwt. Het gaat er in onze rechtvaardiging niet om hoe we zijn, maar aan Wie we verwant zijn. ' . . . wie een rechtvaardige ontvangt als een rechtvaardige, zal het loon van een rechtvaardige ontvangen' (Matt. 10:41). 'Want, gelijk door de ongehoorzaamheid van één mens zeer velen zondaren zijn geworden, zo zullen ook door de gehoorzaamheid van één zeer velen rechtvaardigen worden' (Rom. 5:19).

De grieks-klassieke invloed op de christelijke leer

In de griekse klassieke wijsbegeerte zien wij het menselijk intellect op zijn best. Het denken van Plato vormt een hoogtepunt. De oudheidkundige W. F. Albright is van mening dat sinds de gouden eeuw van Griekenland (de 5de eeuw voor Chr.) er in het wijsgerig denken geen groei meer kan worden geconstateerd (W. F. Albright, *From the Stone Age to Christianity*, 1940; p. 38).

A. N. Whitehead noemt de laatste 2500 jaar 'voetnoten bij Plato'. In de profetieën van de bijbel speelt klassiek Griekenland een belangrijke rol. Volgens Zacharia 9:13 is Griekenland dé grote vijand van Gods volk. Dit wordt bevestigd door enkele profetieën van Daniël. Het schijnt echter dat deze profetieën meer doelen op het griekse denken dan op de politieke macht van Griekenland in de oudheid.

Plato

De vroeg-christelijke kerk onderging in de tijd na de apostelen al spoedig een verwijdering van het zuivere geloof. Kerkhistorici zijn het er in het algemeen over eens dat dit voornamelijk kwam door de verleidelijke ideeën van de griekse filosofie en de doorwerking daarvan op het christelijke geloof. Zo werd er tussen deze twee een soort 'huwelijk' gesloten. Eeuwenlang was Plato de meest invloedrijke en gezaghebbende denker in de christenheid en: 'het geestelijk verval dat zich al spoedig in de vroege middeleeuwen inzette, viel samen met het groeiende gezag van Aristoteles.' – Bowan, *Idem*, p. 53.

Toen de kerk steeds meer in de ban raakte van het griekse denken, werd ook de theologie daar meer en meer door bepaald:

1 De griekse wijsheid neigt naar *abstractie*. De middeleeuwse theologie ontwikkelde zich onder invloed daarvan tot een doolhof van abstracties, haarkloverijen en pijnlijk nauwkeurige onderscheidingen. Gewone mensen konden de geloofsleer niet langer meer bevatten, dus lieten zij het aan de kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders over de dogma's te definiëren en te formuleren en te bemiddelen tussen God en mens.

2 Het christelijk geloof begon zijn *dynamische*, bijbelse inhoud te verliezen en men begon dit geloof te beschouwen als een verstandelijke verworvenheid van kerkelijke dogma's. 'De goede werken werden niet langer als gevolg beschouwd, maar als gelijkwaardig gezien. De leer dat de mens wordt gerechtvaardigd door geloof én werken begon in de kerk vaste grond te krijgen.' – J. H. Merle d'Aubigne, *History of the Reformation of the Sixteenth Century*, Vol. I, p. 28.

3 Onder invloed van het griekse *dualisme* verloor de kerk zijn eschatologische hoop en begon in plaats van uit te zien naar de wederkomst van Christus en de wederopstanding, zich te richten op een voortdurende van dit leven na de dood op grond van het geloof in een onsterfelijke ziel. Men begon meer te verwachten van de *uitgang* van de gelovige dan van de *wederkomst van Christus*.

Op dezelfde wijze werd deze bijbelse eenheid van 'vlees' en 'geest' gezien door een grieks-dualistische bril: 'vlees' zou betrekking hebben op de 'lagere' eigenschappen van de menselijke natuur, zoals eten en drinken, seksualiteit, enz. De 'geest' daarentegen was alles wat te maken had met de 'hogere' dingen, zoals meditatie, vasten, bidden en allerlei andere religieuze activiteiten. In dit kader werden celibaat (ongehuwde staat) verkozen boven het huwelijk, vasten boven eten, vrome meditatie in de afzondering van het klooster boven een broodwinning.

4 Boven alles verloor de kerk het hart van het evangelie. Ook theologen zetten de grieks-wijsgerige bril op en zagen de verzoening als een ontologisch proces. Als zij het woord 'genade' lazen, begrepen ze hieronder een kwaliteit die God in de mens legde, in plaats van het te zien als een eigen-

schap van God, namelijk Zijn goedertierenheid. Als zij lazen 'de gerechtigheid uit het geloof', rekenden ze dit toe aan de vernieuwing van de mens door de Heilige Geest in plaats van aan de plaatsvervangende gehoorzaamheid van Jezus Christus. 'Rechtvaardigen' betekende niet langer 'rechtvaardig verklaren', maar 'rechtvaardig maken'. 'Toerekenen' werd 'ingieten'. De grote waarheden van het evangelie, berustend op de verhouding Schepper-schepsel, werden gewijzigd in ontologische begrippen, waarin het zijn van de mens beslissend was. Zo verdwaalde de mens in zijn eigen, innerlijke religiositeit.

De protestantse reformatie als herontdekking van het bijbelse denken

De 16de eeuwse hervorming betekende in vele opzichten een afwijzing van de aristotelische en platoonse denkwijze waarin de christelijke theologie eeuwenlang verstrikt had gezeten. De hervormers herontdeken ten dele, zo niet geheel, de hebreeuwse en bijbelse wereldbeschouwing. Dit geldt vooral voor Luther die een grandioze aanval opende op de middeleeuwse scholastiek. Dit bracht meer teweeg dan alleen een religieuze revolutie. Het denken van de hervormers was veel meer hebreuws dan grieks van karakter. Dit kan worden aangetoond met de volgende punten:

1 De theoloog Anselmus had in de elfde eeuw belangrijk werk verricht door zijn onderzoek van de leer der verzoening. Hij stelde dat verzoening noodzakelijk was op grond van het feit dat God heilig is. Hij leverde hiermee een belangrijke bijdrage. Toch liet hij de leer der verzoening nog voor een groot deel in het vak der *abstractie*. De hervor-

mers waren sinds de apostelen de eersten die wezen op de concrete relatie van de verzoening tot Gods heilige wet. Dr. G. Smeaton zegt daarover:

'Een verdere verklaring van de waarheid bleef aan de reformatie voorbehouden. De hervormers drongen dieper dan de scholastiek ooit had gedaan door in het karakter van de Goddelijke Wet. Want voor de reformatorische visie was een volledige erkenning van de eisen der wet diep noodzakelijk en men zag de verzoening als een vervulling van deze eisen in alle opzichten en alle reikwijdten. . . Dit werd de richting waarin de reformatorische theologie zich ging bewegen en waarin alle waarheden gefundeerd zouden liggen. . . Hun belangrijkste stelling — ontstaan door hun verdiept inzicht in de betekenis en de onveranderlijkheid der wet — was dat de gehoorzaamheid door Christus tot stand gebracht, volkomen identiek was aan hetgeen van de mens wordt geëist: in de verzoening lezen zij de onveranderlijkheid van de wet.' — George Smeaton, *The Atonement according to Christ and the Apostles* (Sovereign Grace Publishers, Grand Rapids, Michigan).

2 Luthers visie op 'vlees' en 'geest' betekende een herontdekking van het hebreeuwse denken dat de mens als een eenheid zag. Hij zag dat 'vlees' de gehele mens zonder Gods Geest was en 'geest' de gehele mens geleid door de Geest. Op zulke gronden kan men de vroomste religiositeit 'vlees' noemen en de gewoonste mens in al zijn aardse beslommingen 'geest'. Deze visie deed het gehele middeleeuwse systeem van vrome mystiek exploderen.

Evenmin zag de hervormer iets in het middeleeuwse begrip onsterfelijkheid. Paul Althaus zegt in zijn boek over Luthers theologie:

De hoop van de vroeg-christelijke gemeente was gevestigd op de opstanding in het laatste der dagen. Dat is het ogenblik waarop de doden tot het eeuwige leven worden geroepen (1 Cor. 15; Phil. 3:20). Deze opstanding geschiedt aan de gehele mens en niet alleen aan het vlees. Paulus spreekt dan ook niet van de opstanding des vleses, maar van de opstanding uit de doden. Deze visie op de opstanding houdt vanzelfsprekend ook de opvatting in dat de dood over de gehele mens komt. . . Deze oorspronkelijk bijbelse visie werd vervangen door ideeën uit het hellenistische, gnostische dualisme. De Nieuwtestamentische leer over de opstanding van de totale mens moest wijken voor de onsterfelijke ziel. Daardoor verloor ook het 'laatste der dagen' zijn betekenis, want de ziel heeft alles wat van essentieel belang is reeds lang daarvoor ontvangen. Er is geen eschatologische spanning meer die zich richt op de dag van Jezus' wederkomst. Het verschil tussen deze opvatting en de Nieuwtestamentische inzichten is zeer groot. . . Deze wezenlijk Nieuwtestamentische inzichten komen opnieuw boven water bij Maarten Luther en worden de allesbeheersende elementen in zijn denken.' — Paul Althaus, *Der Theologie des Martin Luthers*, p. 413, 414.

3 Boven alles evenwel was de reformatie een herontdekking van de kern van het evangelie dat verlossing aankondigt door een gerechtigheid die niet van de mens zelf is, maar betrekking heeft op Hem Die hem deze gerechtigheid toerekent. Luther zegt daarover:

'Christelijke gerechtigheid is geen gerechtigheid die in ons is en aan ons kleeft, zoals een eigenschap of deugd dat doet, of iets dat wordt ondergaan als een deel van ons, als iets dat wordt gevoeld. Het is een gerechtigheid die geheel buiten ons ligt, namelijk die in Christus Zelf. . . ' *What Luther Says*, editie van Ewald M. Plass, Vol. 3, p. 1230.

'De gehele wereld worstelt om een persoonlijke, eigen gerechtigheid en wenst niet te worden gered door een gerechtigheid die zich buiten de mens bevindt. Dat komt door de satan!' *Idem*, p. 1234.

De aktualiteit

Dezelfde humanistische invloeden die in de vroeg-christelijke kerk werkten, hebben ook hun sporen in het protestantisme nagelaten. In plaats van in navolging van de hervormers door te gaan tot een *volledige herontdekking* van het bijbelse denken, is men teruggevallen. Wij mogen de invloed van de klassiek-griekse wijsbegeerte op de christe-

lijke theologie na de reformatie niet onderschatten. Bowan stelt dat 'eeuwenlang op de universiteiten een krachtige platonische traditie heeft bestaan die sterk heeft ingewerkt op de theologie'. — Bowan, *idem*, p. 19.

De evangelische vleugel van het huidige protestantisme maakt zich hieraan even schuldig als de vrijzinnige groeperingen. Beide lezen de bijbel met een griekse of westerse bril. Het is zelfs zo dat vrijzinnige theologen zich hier vaak nog beter van bewust zijn en zo eerlijk zijn het te bekennen. Als we ooit willen deelhebben aan een nieuwe reformatie zullen we die griekse bril moeten afzetten en de bijbel weer gaan lezen in zijn hebreuws begrippenkader: concreet, dynamisch, totaal, betrekking hebbend op God. Zodra wij dit zullen doen zal God aan Zijn volk Zijn Woord vervullen:

'Ik . . . wek uw kinderen, o Sion,
op tegen uw kinderen, o Griekenland,
en maak u als het zwaard van een held.'

Zacharia 9:13

1) Onder concreet dient men hier te verstaan het tastbare, waarneembare van de werkelijkheid; onder abstract: het ongreepbare, hogere en onbepaalde, zelfs onstoffelijke.

2) Vol innerlijke bewogenheid en beweging, levendig, zelfs hartstochtelijk; onbeweegelijk, vast aan vormen, traditioneel, volgens tevoren bepaalde vaste lijnen en wetten.

3) Een uit twee delen bestaande eenheid, ook tweeslachtigheid.

4) Voor de leek zijn dit niet eenvoudige termen, maar ze komen er op neer dat men onder *relationeel* moet verstaan, de waarde die een wezen of ding ontleend aan iemand anders of aan iets anders; in dit verband de waarde die de mens ontleend aan zijn betrekking tot de Schepper. *Ontologisch* daarentegen betekent in dit verband: dat het wezen een ingeboren, inherente, kwalitatieve waarde heeft, een waarde die in het *zijn* ligt opgesloten.

Uw steun voor de financiering van dit gratis tijdschrift hebben wij hard nodig. Indien U kunt stort dan Uw bijdrage voor Aktueel Evangelie op:

AMRO-BANK STADSKANAAL
nr. 48.24.19.717 t.n.v. Aktueel Evangelie
(of op postrek. 82 55 46 van deze bank met vermelding van het bovenstaande)

Velen hebben zich reeds opgegeven voor gratis toezending van 'Aktueel Evangelie'. Indien u dit nog niet hebt gedaan, nodigen wij u wederom uit u door middel van onderstaande bon op het blad in te schrijven.

INSCHRIJVINGSBON

Ik wil gaarne op de verzendlijst van 'Aktueel Evangelie' komen.

Adresseren:

Naam:

AKTUEEL EVANGELIE

Postbus 25

Adres:

BORGER

Plaats:

Postcode: